

**Çocuk Gelişimcilerin Gelişimsel Değerlendirme Ortamlarına ve  
Çocukların Sürece Katılımlarına Yönelik Görüşleri**

**Child Development Specialists' Views on Developmental Assessment  
Environments and Children's Participation in the Process**

Pelin PEKİNCE \*

Şule ARDA BİRTANE\*\*

**Makale Bilgisi**

Geliş Tarihi:06.02.2025  
Kabul Tarihi:18.02.2026  
Doi: 10.20296/tsadergisi.1634680

**Anahtar Sözcükler:**

*Çocuk gelişimi  
Gelişimsel değerlendirme  
Çocuk gelişimci  
Çocuk katılımı*

**ÖZET**

Bu araştırmada çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme ortamlarının gelişimsel değerlendirme sürecini nasıl etkilediğinin, dikkat ettikleri noktaların neler olduğunun ve sürece çocukları nasıl dâhil ettiklerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseninde gerçekleştirilen araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Araştırmanın katılımcıları kartopu örnekleme yöntemiyle belirlenmiş ve 10'u hastanede, 10'u özel çocuk gelişimi merkezinde ve 10'u özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapmakta olan çocuk gelişimciler oluşturmakta ve buldukları kurumda aktif olarak gelişimsel değerlendirme yapmaktadır. Çalışmanın sonucunda ailelerin başvuru sebeplerinin üç grupta da gelişimsel değerlendirme süreçlerine ilişkin olduğu, gelişimsel değerlendirme sırasında çocuğun ortama alışmasına fırsat veren çocuk gelişimcilerin sayısının sınırlı olduğu, değerlendirme sürecinde çocuğun katılımına ilişkin yaptıkları tanımlamaların alan yazınla uyumlu olduğu ancak katılımın önünde engeller olduğunu belirttikleri görülmektedir. Gelişimsel değerlendirme ortamlarında hastanede çalışan çocuk gelişimciler birçok dezavantaj belirtmiş ancak özel çocuk gelişimi merkezinde çalışan çocuk gelişimciler ise değerlendirme ortamını kendi isteklerine göre dizayn edebildikleri için avantaj olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

**Article Information**

Submission: 06.02.2025  
Acceptance:18.02.2026  
Doi: 10.20296/tsadergisi.1634680

**Key Words:**

*Child development,  
Developmental assessment,  
Child developmentalist,  
Child participation*

**ABSTRACT**

This study examines the impact of developmental assessment environments on the practices of child development specialists, the key factors they consider, and how they involve children in the assessment process. Employing a case study approach within qualitative research methods, data were gathered through semi-structured interviews. The participants were selected using the snowball sampling technique and included 30 child development specialists: 10 working in hospitals, 10 in private child development centers, and 10 in special education and rehabilitation centers, all actively conducting developmental assessments in their respective institutions. All participants actively conducting developmental assessments in their respective institutions. The findings revealed that the reasons for families' applications were closely related to developmental assessment processes across all three groups. However, only a limited number of specialists working in hospitals allowed children time to adapt to the assessment environment. While their conceptualizations of child participation in the assessment process aligned with the existing literature, they highlighted significant barriers to achieving active participation. Furthermore, child development specialists working in hospitals reported numerous disadvantages associated with their assessment environments. In contrast, child development specialists working in private child development centers stated that they perceived their assessment environments as advantageous because they were able to design them according to their own preferences.

**Atf İçin**

Pekince, P. & Arda Birtane, Ş. (2026). Çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme ortamlarına ve çocukların sürece katılımlarına yönelik görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 30(1) 69–93. doi: 10.20296/tsadergisi.1634680

\* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Kırklareli, pelinpekince@klu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1039-2760>

\*\* Uzman Çocuk Gelişimci, ege.sulearda@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1723-2610>

## GİRİŞ

Döllenmeden ergenliğe kadar insan yaşamındaki süreklilik ve değişimleri anlamaya çalışan çocuk gelişimi alanı, yirminci yüzyılın ortalarından itibaren çocukluk döneminde meydana gelen süreklilik ve değişimlere etki eden faktörlerin neler olduğunu tanımlamaya çalışmaktadır (Berk, 2015; ÇUÇEP, 2016). Çocukların yaşamını iyileştirmeye yönelik bir harekete hizmet eden çocuk gelişimi çalışmaları yirminci yüzyıldan itibaren artarak devam etmektedir (Berk, 2015). Çocukların yaşamına anlamaya ve iyileştirmeye yönelik çalışmalar artmış olsa da Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM] Meclis Araştırma Komisyonu Raporu'na (2020) göre, dünya genelinde en fazla rastlanan sorun grubu; çocukluk çağındaki gelişimsel sorunlar olarak ifade edilmektedir.

Bebek ve çocukların içerisinde buldukları yaşa göre gelişimsel sorunlar yaşayıp yaşamadıklarının anlaşılması, gelişimsel özelliklerinin tespit edilerek gereksinimlerinin belirlenmesi ve desteklenmesi, gelişimsel değerlendirme ile mümkün olmaktadır (Elibol ve Çakmak, 2018, s. 57; McAfee ve Leong, 2012). Çocuklar hakkında daha fazla bilgi edinmek için farklı yöntem ve araçların kullanımını içeren gelişimsel değerlendirme sürecinde, çocuğun bütün gelişim alanları gözlem ve formel değerlendirme araçları kullanılarak ele alınmaktadır (Letts, 2001; Slentz, 2008). Etkili bir değerlendirme süreci, çocuklarda karşılaşılabilecek gelişimsel sorunlara karşı tedbirli olunmasını ve çocuğun desteklenmesi gereken bir alan varsa erken müdahale ile bunları destekleme ya da doğru ve etkili yönlendirebilme süreçlerini içermektedir (Ertem ve Gök, 2005; Emre Bolatbaş ve Yıldız Bıçakçı, 2015). Gelişimsel değerlendirme süreci; değerlendirme için çocuk gelişimciye başvurulması ya da başka birimler tarafından çocukların yönlendirmesiyle başlamaktadır (Emre Bolatbaş, 2018, s.187). Değerlendirme farklı ortamlarda farklı amaçlar için yapılmakta olup, hepsinin ortak amacı çocuğun gelişim ve öğrenme düzeyini tespit etmek ve bu doğrultuda gelişimsel destek sağlamaktır ve bu süreçte çocuk gelişimcinin rolü büyüktür (Brewer, 2007; Emre Bolatbaş ve Yıldız Bıçakçı, 2015; Korkmaz ve Kaptan, 2002).

Çocukluk çağındaki gelişimsel sorunların tespiti ve destek süreçleri, çocuk gelişimcilerin meslek tanımları içerisinde yer almaktadır. ÇUÇEP'e (2016, s.20) göre Çocuk gelişimi mesleği; *"Gelişimsel tarama, değerlendirme ve gelişimsel tanımlama ile tipik/atipik/riskli gelişim gösteren çocukların gelişimsel gereksinimlerinin belirlenmesini; bu gereksinimler doğrultusunda sistematik ve bilimsel bütüncül bir yaklaşım ile çocuk ve aile için gelişimsel müdahale/destek/egitim planlarının ve hizmetlerinin hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesini, gelişimsel izlemi içeren bir süreç"* olarak ifade edilmektedir. Bu tanıma ek olarak çocuk gelişimci; *"0-18 yaşlar arasındaki normal gelişim gösteren, özel gereksinimi olan, korunmaya muhtaç (normal/özel gereksinimli kurumda yaşayan, çalışan, mülteci ve suça itilmiş çocuklar) ve hastanede yatan çocuklar ile çalışarak tüm gelişim alanlarını (zihinsel, dil, motor, öz bakım, sosyal ve duygusal) değerlendirirler. Değerlendirme sonuçları doğrultusunda çocuk ve ailenin ihtiyaçlarını baz alarak destekleyici programlar geliştirerek hizmet verirler"* şeklinde tanımlanmaktadır (Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği, 2025).

Çocuk gelişimi mesleğine ilişkin tanımlamalar göz önüne alındığında, çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi ve desteklenmesinde aktif rol oynayan meslek gruplarının başında çocuk gelişimcilerin geldiği görülmektedir (ÇUÇEP, 2016). Ülkemizde Çocuk Gelişimi Bölümü, Sağlık Fakülteleri'nin bünyesi altında bulunmakta ve dört yıllık bir lisans eğitiminin sonunda Çocuk Gelişimci unvanı ile mezunlarını vermektedir (Doğan ve Baykoç, 2015b). Mezun olan çocuk gelişimciler; sağlık kurumları, eğitim kurumları, özel eğitim kurumları, sosyal hizmet kurumları, çocuk adalet sistemi gibi birçok farklı kurumda istihdam edilmektedir. Alan yazında çocuk gelişimcilerin meslek tanımına ilişkin derleme ve araştırma sonuçları bulunmakta ve bu çalışmalar çocuk gelişimcilerin çalıştıkları kurumlardaki rolleri ve çalışma alanlarına ilişkin alana katkı sunmaktadırlar (Aydos ve Çalış, 2021; Cesur ve Köksal Akyol, 2018; Doğan Keskin ve Bayhan, 2020; Doğan Keskin ve Karaaslan, 2021; Doğan Keskin vd., 2017; Kaçmaz vd., 2021; Tercan ve Yıldız Bıçakçı, 2016; Yavuz ve Kahraman, 2022; Yılmaz Bursa, 2024; Yüzüğüldü, 2023).

Çocuk gelişimcilerin çalışma alanlarına ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde; hastanede görev yapan çocuk gelişimcilere ilişkin araştırmaların yoğunlukta olduğu söylenebilir (Akkaş ve Tozduman Yaralı, 2022; Aydos ve Çalış, 2021; Doğan ve Baykoç, 2015a; Münüklü, 2021; Taştepe

ve Köksal Akyol, 2014; Doğan Keskin vd., 2017; Sertdemir ve Çelik, 2024). Sağlık kurumlarında Çocuk Gelişim Birimi'nde poliklinik hizmeti veren çocuk gelişimcilerin, transdisipliner bir yaklaşım ile çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi, izlenmesi ve desteklenmesinden sorumlu olduğu belirtilmektedir (ÇUÇEP, 2016; Kaçmaz vd., 2021; Tercan ve Yıldız Bıçakçı, 2016). Çocuk gelişimcilerin bir diğer görev yaptıkları alan olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan çocuk gelişimcilere ilişkin de araştırma bulguları bulunmaktadır (Yavuz ve Kahraman, 2022; Yılmaz Bursa, 2024). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan çocuk gelişimciler de bağlı buldukları kurum içerisinde gelişimsel destek ve değerlendirme süreçlerinde görev yapmaktadırlar (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Çocuk gelişimciler; eğitim, sağlık ve sosyal hizmet alanında çalışabildiği gibi belediyeler, belediyelere bağlı merkezler, sivil toplum kuruluşları ve özel çocuk gelişimi merkezlerinde de görev yapabilmektedir. Özel çocuk gelişimi merkezlerinde görev yapan çocuk gelişimciler, mesleki tanımları doğrultusunda gelişimsel değerlendirme ve destek süreçlerini yürütebilmekte, çocuk odaklı aile danışmanlığı verebilmekte ve özel gereksinimli çocuklarla çalışabilmektedirler (Doğan Keskin ve Bayhan, 2020). Ancak çocuk gelişimcilerin diğer çalışma alanlarına ilişkin araştırma bulgularına rastlansa da özel çocuk gelişimi merkezlerinde çalışan çocuk gelişimcilere ilişkin bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır. Ayrıca çocuk gelişimcilere ilişkin yapılan söz konusu araştırmalar incelendiğinde, çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme sürecini nasıl yürüttükleri, çocukların gelişimsel değerlendirme sürecinde nasıl bir rol oynadıklarını ve görev aldıkları farklı kurumlardaki değerlendirme ortamlarını ayrı ayrı ele alan bir çalışma bulunmadığı görülmektedir.

Gelişimsel değerlendirme süreçlerine çocuğun aktif katılımını sağlamanın değerlendirme sürecinin seyrini etkileyebileceği düşünülmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi (BM ÇHK, 2009) kendi görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip her çocuğun, kendisini etkileyen tüm konularda görüşlerini özgürce ifade etme hakkının olduğunu, çocuğun görüşlerine onun yaşı ve olgunluğuna uygun olarak gerekli ağırlığın verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çocuğun en temel hakları arasında yer alan çocuğun katılım hakkının gelişimsel değerlendirme sürecinde de teslim edilmesi çocuğun sürece aktif katılımını sağlayarak gelişiminin daha gerçekçi değerlendirilmesini sağlayacaktır. Bu bilgiler ışığında çocukla çalışan uzmanların, gelişimsel değerlendirme yapmaya yönelik yeterli donanımına sahip olmasının, gelişimsel değerlendirme sürecinde kullandıkları formal ve informal yöntemlerin değerlendirmeye uygun olarak seçilmesinin ve değerlendirme sürecine uyarlanmasının, değerlendirmenin çocuğa uygun ortamda yapılmasının, çocuğun yüksek yararı göz önüne alınarak çocuk dostu yöntemlerin benimsenmesinin ve bu süreçlerin hepsinde çocuğun katılımının da esas alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmada; hastanede, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve özel çocuk gelişimi merkezinde çalışan çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme süreçlerine ilişkin uygulamalarının, değerlendirme süreçlerinde çocuk katılımını nasıl sağladıklarının ve değerlendirme ortamlarına yönelik görüşlerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda araştırma şu sorulara yanıt aramaktadır;

1. Hastanede, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve özel çocuk gelişimi merkezinde çalışan çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme sürecine ilişkin uygulamaları nasıldır?
2. Hastanede, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve özel çocuk gelişimi merkezinde çalışan çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme sürecinde çocuk katılımı ilişkin uygulamaları ve bakış açıları nasıldır?
3. Hastanede, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve özel çocuk gelişimi merkezinde çalışan çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme ortamlarına ilişkin görüşleri nelerdir?

## YÖNTEM

### Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması araştırmacının bir durumu, olayı, eylemi veya süreci derinlemesine analiz ettiği bir araştırma desendir (Creswell, 2014).

### Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını; üniversitelerin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden mezun olan, hastane, özel çocuk gelişimi merkezi ya da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde aktif çalışan ve çalıştıkları kurumda gelişimsel değerlendirme yapan çocuk gelişimciler oluşturmaktadır. Katılımcılar, araştırmanın amacına uygun olarak kartopu örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Veri çeşitliliğinin sağlanabilmesi için hastanede çalışan 10, özel çocuk gelişim merkezinde çalışan 10 ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan 10 çocuk gelişimci olmak üzere farklı illerde çalışan toplam 30 çocuk gelişimci ile görüşülmüştür. Tablo 1'de katılımcıların demografik özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Çalışılan Kurum	Yaş	Eğitim Düzeyi	Mesleki Deneyim
Hastane (10)	21-25 yaş (3)	Lisans (6)	1-5 yıl (6)
	26-30 yaş (4)	Yüksek lisans (4)	6-10 yıl (2)
	31-35 yaş (2)	Yüksek lisansa devam eden (2)	11-15 yıl (2)
	36-40 yaş (1)	Doktoraya devam eden (1)	
Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	21-25 yaş (5)	Lisans (5)	1-5 yıl (5)
	26-30 yaş (3)	Yüksek lisans (5)	6-10 yıl (3)
	41-45 yaş (2)	Yüksek lisansa devam eden (1)	16-20 yıl (2)
		Doktoraya devam eden (1)	
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)	21-25 yaş (6)	Lisans (9)	1-5 yıl (10)
	26-30 yaş (4)	Yüksek lisansa devam eden (2)	
		Yüksek lisans (1)	

### Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Demografik bilgi formu; çocuk gelişimcilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumları ve mesleki deneyimlerine ilişkin temel bilgileri içermektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; ailelerin hangi amaçla çocuk gelişimcilere başvurduğu, gelişimsel değerlendirme ortamlarının nasıl olduğu, gelişimsel değerlendirme sürecinin nasıl gerçekleştiği, hangi araçları kullandıkları, değerlendirmenin ne kadar sürdüğü, gelişimsel değerlendirme sürecine çocukları nasıl dahil ettikleri gibi konulara ilişkin soruları içermektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu için beş çocuk gelişimi alan uzmanından görüş alınmış olup iki kişi ile pilot görüşme yapıldıktan sonra görüşme formuna son hali verilmiştir.

### Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler çevrimiçi gerçekleştirilmiş, görüşmeye başlanmadan önce katılımcılardan ses kaydının alınabilmesi için onamları alınmıştır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtlarında hiçbir değişiklik yapılmadan ve görüşmelerin yapıldığı sırayla görüşme numarası verilerek ikinci yazar tarafından yazıya dökülmüştür. Yazıya aktarılan görüşmelere birden başlanarak satır numarası verildikten sonra tüm veriler okunarak içerik analizi yapılmış, olası temalar, kategoriler, alt kategoriler ve kodlar çıkarılmıştır. Çıkan bulguların güvenilirliği araştırmacı üçgenlemesi ile sağlanmıştır. Görüş ayrılığı olan noktalarda uzlaşma toplantısı gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Uzlaşma toplantısı sonucunda çıkan sonuçlar Güvenirlik = Görüş Birliği/ Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı formülü (Miles ve Huberman, 2015) kullanılarak hesaplanmıştır. Bu amaçla bağımsız bir araştırmacı tarafından kategori ve alt kategorilerin kontrolü sağlanmış olup görüş ayrılığı olan noktalarda uzlaşma toplantısı gerçekleştirmiş ve Güvenirlik %95 olarak hesaplanmıştır. Yapılan

içerik analizi sonucunda veriler; “Gelişimsel Değerlendirme Süreci, Gelişimsel Değerlendirme Sürecinde Çocuk Katılımı ve Gelişimsel Değerlendirme Ortamı” olmak üzere 3 tema altında toplanmıştır.

## 1.2. Araştırmada Dikkat Edilen Etik İlkeler

Araştırmanın planlanma aşamasında ilk olarak araştırmacıların bulunduğu Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul’undan “PR0463R0” protokol numarası ile etik kurul izni alınmıştır. Etik kurul izni alındıktan sonra katılımcılar gönüllülük ilkesine göre araştırmaya dahil edilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılardan cevaplarının ses kaydına alınabilmesi için katılımcılar bilgilendirilerek izin alınmış, istemeyen katılımcılar için cevaplarının görüşme tarafından yazılabileceği belirtilmiş ancak bütün katılımcılar ses kaydının alınmasını kabul etmiştir. Çalışmaya katılan çocuk gelişimcilerin isimleri gizlilik ilkesi gereğince değiştirilerek rumuzlar konulmuş ve çalışmanın geri kalanında cevapları bu rumuzlarla iletilecektir.

## BULGULAR

Çocuk gelişimcilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular “Gelişimsel Değerlendirme Süreci, Gelişimsel Değerlendirme Sürecinde Çocuk Katılımı ve Gelişimsel Değerlendirme Ortamı” olmak üzere 3 tema altında toplanmıştır.

### Gelişimsel Değerlendirme Süreci Teması

Gelişimsel Değerlendirme Süreci Teması; “Ailelerin Geliş Amacı, Gelişimsel Değerlendirme Öncesi ve Anamnez Alma, Değerlendirme Hakkında Bilgilendirme Süreci, Değerlendirme Süreci ve Sonrası, Gelişimsel Değerlendirmede Kullanılan Yöntem ve Teknikler ve Değerlendirme Sürecinde Zorlanılan Konular” kategorilerinden oluşmaktadır.

### Ailelerin Geliş Amacı Kategorisi

Ailelerin Geliş Amacı Kategorisi; “Gelişimsel Değerlendirme ve Destek, Problem Durum ve Özel Gereksinim Şüphesi” alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 2. Ailelerin geliş amacı kategorisi

AİLELERİN GELİŞ AMACI KATEGORİSİ	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	<b>Gelişimsel Değerlendirme ve Destek</b>		Gelişimsel değerlendirme (3) Kas ve nörogelişimsel hastalığı olan çocuklara destek talebi (1)	Gelişimsel değerlendirme (8) Gelişim takibi (3)
<b>Problem Durum</b>		Konuşma gecikmesi (6)	Danışmanlık (6)	Gelişimsel gerilik (6)
		Gelişimsel gerilik (5)	Davranış problemi (4)	Konuşma gecikmesi (2)
		Danışmanlık (5)	Gelişimsel gerilik (2)	Davranış problemi (1)
		Davranış problemi (5)	Enürezis, enkoprezis (2)	Okula uyum sorunları (1)
		Sınır sorunları (3)	Duygusal problemler (1)	
		Enürezis, enkoprezis (1)		
		Yeme problemleri (1)		
		Yas sürecini yönetme (1) Kardeş kıskançlığı (1) Tırnak yeme (1)		
<b>Özel Gereksinim Şüphesi</b>		Otizm şüphesi (2)	Dikkat eksikliği ve hiperaktivite (4)	Otizm şüphesi (6)
		Dikkat eksikliği ve hiperaktivite (1)	Otizm şüphesi (3)	Öğrenme güçlüğü (3)
				Dikkat eksikliği ve hiperaktivite (2)
				Zihinsel yetersizlik şüphesi (1) Özel gereksinim şüphesi (1)

Gelişimsel Değerlendirme ve Destek Alt Kategorisi’nde “Gelişimsel değerlendirme” ve “Gelişim takibi” kodları öne çıkan kodlar arasındadır. Örneğin Özel Çocuk Gelişim Merkezi’nde görev yapan Melisa’nın “Genellikle gelişimsel değerlendirme ve takip süreci için başvuruyorlar” ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Problem Durumu Alt Kategorisi’nde “Konuşma gecikmesi, Gelişimsel Gerilik, Danışmanlık ve Davranış problemi” öne çıkan kodlar arasında yer almaktadır. Örneğin hastanede görev yapan

Deniz'in; "Çoğunlukla konuşma gecikmesi gibi bir probleme dayalı geliyorlar, rutin bir gelişimsel değerlendirme bilinçleri olmuyor çoğu ailenin" şeklinde ifadeleri; "Konuşma gecikmesi" koduna, Özel Çocuk Gelişim Merkezi'nde görev alan Melek'in; "Çocuğunun gelişimsel basamaklarını merak ediyorum gibi bilgi almaktansa bir şikayetle geliyorlar ve en çok gelen şikayet yaşlılarından geri olması" ifadesi "Gelişimsel gerilik" koduna örnek olarak gösterilebilir.

Özel Gereksinim Şüphesi Alt Kategorisi'nde "Otizm şüphesi, Dikkat eksikliği ve Öğrenme güçlüğü" kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Örneğin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde görev yapan Nurten'in; "Çalıştığım ortam odaklı özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların şüphelenme kısımlarında, otizm şüpheleri kısmında aileler başvuruyor." ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

### Değerlendirme Öncesi ve Anamnez Alma Kategorisi

Değerlendirme Öncesi ve Anamnez Alma Kategorisi; "Problem Durum ve Anamnez Alma, Çocuk ve Aile" alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 3. Değerlendirme öncesi ve anamnez alma kategorisi

Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	
			(10)	
DEĞERLENDİRME ÖNCESİ VE ANAMNEZ ALMA KATEGORİSİ	Problem Durum ve Anamnez Alma	Problem durum hakkında bilgi (9)	Problem durum hakkında bilgi (3)	
		Problem duruma yönelik neler yapıldığı (2)	Problem duruma yönelik neler yapıldığı (3)	
		Problemin sıklığı (2)	Problem davranış öyküsü (2)	
		Doktor notlarına bakma (2)	Aileden bilgi formu doldurmasını isteme (1)	
	Çocuk	Doğum öyküsü (4)	Doğum öyküsü (6)	Çocukla değerlendirme öncesi tanışma ve ilişki kurma (7)
		Çocuğun ortama alışması (3)	Bakımvereni (4)	Doğum öyküsü (5)
		Kardeş sayısı (3)	Okul ortamı (3)	Okul ortamı (3)
		Okula gitme durumu (2)	Ev ortamı, rutinleri (2)	Hastalık, ilaç, alerji durumu (3)
		Oyuncaklara yönlendirme (2)	Aile-çocuk ilişkisi (2)	Çocukla oyun oynama (3)
		Özbakım becerileri (2)	Gebelik öyküsü (2)	Çocuğun ortama alışması (3)
Ev ortamı, rutinleri (2)		Hastalık, ilaç, alerji durumu (2)	Emekleme yürüme vb temel kazanımlar hakkında bilgi (2)	
Ekran öyküsü (2)		Çocuğun ortama alışması (2)	Ev ortamı, rutinleri (2)	
Çocuğu gözlemlene (2)		Değerlendirmeye geçiş etkinliği yapma (şarkı, el oyunu vb.) (2)	Akranlarıyla iletişimi (1)	
Aile		Değerlendirme öncesi ısındırma-rahlatma (2)	Aile-çocuk etkileşimini gözlemlene (2)	Özbakım becerileri (1)
	Aile-çocuk ilişkisi (2)	Çocuğu gözlemlene (1)	Bakımvereniyle etkileşim (1)	
	Çocuğun değerlendirme için hazırlanmışlığı (2)	Emekleme yürüme vb temel kazanımlar hakkında bilgi (1)	Kardeş sayısı (1)	
	Hastalık, ilaç, alerji durumu (1)	Bağlanma-ayrılık kaygısı (1)		
	Emekleme yürüme vb. temel kazanımlar hakkında bilgi (1)			
	Ailenin kaygıları (2)	Aile yapısı (3)	Ailenin çocuktan beklentisi (2)	
	Ailenin eğitim durumu (1)	Aileyi rahatlatma (2)	Aileyile tanışma (2)	
	Aile yapısı (1)	Ailenin bakış açısı (1)	Ailenin evine gitme (1)	
	Ailede hastalık öyküsü (1)	Ailede hastalık öyküsü (1)		
		Baba katılımı (1)		
	Anne-baba tutumları (1)			

Problem Durum ve Anamnez Alma Alt Kategorisi incelendiğinde "Problem durum hakkında bilgi, Problemin sıklığı ve Problem duruma yönelik neler yapıldığı" kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Örneğin hastanede görev alan Deniz'in; "Ailenin hekim konsültasyonu oluyor birime gelebilmek için. Problemin sebebini doktorlar kullandığımız sağlık sisteminin üzerinden not olarak yazıyorlar. Aile geldiğinde onlardan da anamnez alıyorum mutlaka, sonrasında duruma göre süreç değişiyor. Anamnezde problem durumunun ya da geliş sebebini ne kadar süredir gözlemlendiğini mutlaka sorarım, sıklığı gibi detayları mutlaka öğrenirim ve bunun için herhangi bir şey yapıp yapılmadığını öğrenirim..." şeklindeki ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Çocuk Alt Kategorisi'nde "Çocukla değerlendirme öncesi tanışma ve ilişki kurma, Doğum öyküsü, Bakımvereni ve Çocuğun ortama alışması" kodları öne çıkmaktadır. Örneğin özel çocuk gelişim merkezinde görev alan Beyza; "Çocuğun ortama alışmasını" beklediğini ve "Değerlendirmeye geçiş etkinliği" yaptığını; "Çocuk buraya geldiğinde genel bir bilgilendirme yapıp, sohbet ediyorum. Çocuk biraz rahatlıyor, sonra değerlendirmeye geçiyorum. Apar topar çocuğu oturtup, hemen değerlendirmeye geçmemeye özen gösteriyorum." şeklinde ifade etmiştir.

Aile Alt Kategorisi incelendiğinde; "Aile yapısı, Ailenin kaygıları ve Ailenin çocuktan beklentisi" kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Hastanede görev yapan Begüm'ün; "Önce aileden bilgi alıyorum, anneyi, babayı kaygılandırılan durumu dinliyorum." ifadeleri ve özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Ahsen'in; "Öncelikle aileyle konuşmayı uygun buluyorum... Ailenin bakış açısı ne? Anne baba tutumlarında herhangi bir sorun gözlemliyorsam bunun üzerine yoğunlaşıyorum" ifadeleri Aile Alt Kategorisi'ne örnek gösterilebilir.

### Değerlendirme Hakkında Bilgilendirme Süreci Kategorisi

Değerlendirme Hakkında Bilgilendirme Süreci Kategorisi; "Aileyi Bilgilendirme Süreci ve Çocuğu Bilgilendirme Süreci" alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 4. Değerlendirme hakkında bilgilendirme süreci kategorisi

DEĞERLENDİRME HAKKINDA BİLGİLENDİRME SÜRECİ KATEGORİSİ	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Aileyi Bilgilendirme Süreci	Gelişimsel değerlendirme hakkında bilgi verme (5)	Gelişimsel değerlendirme hakkında bilgi verme (5)	Gelişimsel değerlendirme hakkında bilgi verme (5)
Zeka testi olmadığını belirtme (5)		Zeka testi olmadığını belirtme (5)	Aileye izlenecek yol hakkında bilgi verme (3)	Gelişimini destekleme hakkında bilgi verme (1)
Doktorun neden yönlendirdiği, hakkında bilgilendirme (3)		Bilgi vermeme (2)	Bilgi vermeme (2)	Değerlendirme sonrası bilgilendirme yapma (1)
Gelişim testi içeriği hakkında bilgilendirme (3)		Zeka testi olmadığını belirtme (1)	Zeka testi olmadığını belirtme (1)	Mesleği tanıma (1)
Gelişimsel değerlendirmenin sonrasındaki süreç hakkında bilgilendirme (3)				
Ailenin kaygı durumunu sakinleştirme (2)				
Aile sormadan açıklama yapmama (1)				
Mesleği tanıma (1)				
Oyun oynayacaklarını söyleme (5)		Oyun oynayacaklarını söyleme (7)	Oyun oynayacaklarını söyleme (7)	Oyun oynayacaklarını söyleme (6)
Bilgi vermeme (4)		3 yaş altıysa bilgi vermeme (2)	3 yaş altıysa bilgi vermeme (2)	Gelişimine göre neler yapacaklarını anlatma (2)
Çocuğu Bilgilendirme Süreci	Çocuğu tanımak istediği söyleme (3)	Bilgi vermeme (2)	Bilgi vermeme (2)	Sorular soracağını söyleme (2)
	Doktor olmadığını söyleme (2)	Aileden gelmeden çocuğa nereye gideceği hakkında bilgi vermesini isteme (2)	Aileden gelmeden çocuğa nereye gideceği hakkında bilgi vermesini isteme (2)	Bilgi vermeme (2)
	Büyük yaş grubuna kısaca bilgi verme (2)	0-6 yaşta bilgilendirme yapmama (1)	0-6 yaşta bilgilendirme yapmama (1)	Çocuk sorarsa bilgi verme (1)
	Yaşı ve gelişimi doğrultusunda bilgi verme (1)	Büyükse ne bildiğini öğrenip bilgilendirme (1)	Büyükse ne bildiğini öğrenip bilgilendirme (1)	Büyük çocuklara bilgi verme (1)
	Sorular soracağını söyleme (1)	Sorular soracağını söyleme (1)	Sorular soracağını söyleme (1)	

Aileyi Bilgilendirme Süreci Alt Kategorisi'nde "Gelişimsel değerlendirme hakkında bilgi verme, Zeka testi olmadığını belirtme, Gelişim testi içeriği hakkında bilgilendirme ve Aileye izlenecek yol hakkında bilgi verme" kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev yapan Begüm, ailelere gelişimsel değerlendirme süreçlerinin "Zeka testi olmadığını" açıkladığını ve "Gelişimsel değerlendirmenin sonrasındaki süreç hakkında" bilgilendirme yaptığını; "Aileler çocuğumun zekası nasıl diye sorabiliyor, zeka testi olmadığını anlatıyorum ve özellikle çocuğunun gelişimsel desteğe ihtiyacı olduğu bir alan varsa, evde neler yapacağını anlatacağım diyerek anneyi ferahlatıyoruz" şeklinde ifade etmiştir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan Semih'nin; "Aile çok kaygılı olduğu için testin içeriğinden bahsediyorum, seansta ne yapacağımdan bahsediyorum. Eğer küçük yaş grubuysa; 'böyle bir test var elimde fakat sadece bu teste bağlı kalmayacağız, süreçte de gözlemlemeye devam edeceğiz' diyorum" ifadeleri Aileyi Bilgilendirme Süreci Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

Çocuğu Bilgilendirme Süreci Alt Kategorisi'nde; "Oyun oynayacaklarını söyleme, Bilgi vermeme, Çocuğu tanımak istediği söyleme, 3 yaş altıysa bilgi vermeme ve Gelişimine göre neler yapacaklarını anlatma" kodları dikkat çekmektedir. Örneğin hastanede görev yapan Zerrin; "Neden buradasın biliyor musun? diyorum. Büyük yaş grubuna söylüyoruz, buraya oyun oynamak için geldin diye oyuna yöneltiyorum. Küçük yaş grubunda böyle bir açıklamaya yapamıyoruz" ifadeleri ve özel çocuk gelişim merkezinde görev alan Beyza'nın; "Küçük çocuklarda sadece aileye; 'Şimdi oyun ablasına gideceğiz' diye çocuğunuza açıklama yapın diyorum. Çocuk buraya geldiğinde; 'benim bazı oyuncaklarım var, sana onları göstermek istiyorum' diyorum" şeklindeki ifadeleri Çocuğu Bilgilendirme Süreci Alt Kategorisi'ne örnek olarak verilebilir.

### Değerlendirme Süreci ve Sonrası Kategorisi

Değerlendirme Süreci ve Sonrası Kategorisi; "Değerlendirme Süreci, Değerlendirme Sürecinde Gözlemlenen Beceriler ve Değerlendirme Sonrası" kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 5. Değerlendirme süreci ve sonrası kategorisi

Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
Değerlendirme Süreci	Gelişimsel değerlendirme aracı uygulama (9)	Gelişimsel değerlendirme aracı uygulama (10)	Gelişimsel değerlendirme aracı uygulama (6)
	Oyun yoluyla gözlem yapma (4)	Oyun yoluyla gözlem yapma (7)	Oyun yoluyla gözlem yapma (5)
	Takvim yaşı hesaplama (1)	Takvim yaşı hesaplama (2)	Takvim yaşı hesaplama (2)
	Ailenin müdahale etmemesini sağlama (1)	Aileye sorular sorma (2)	Değerlendirme araçları ile çocuğun dikkatini çekme (2) Gerekli görülen alanlarda ek değerlendirme yapma (1)
Değerlendirme Sürecinde Gözlemlenen Beceriler	İletişim becerileri (6)	İletişim becerileri (5)	İletişim becerileri (7)
	Dil gelişimi (5)	Ortak dikkat (3)	Dil gelişimi (6)
	Göz teması (4)	Kaba motor (3)	Yönerge alma (5)
	Küçük kas becerileri (4)	Sembolik oyun (3)	Büyük kas becerileri (3)
	Büyük kas becerileri (3)	Dikkat (3)	Küçük kas becerileri (3)
	Adına tepki (2)	Dil gelişimi (3)	Adına tepki (3)
	Duygu durumu (2)	Göz teması (2)	Ortak dikkati (3)
	Dikkati (2)	Taklit becerisi (2)	Duyusal hassasiyeti (3)
	Sosyal becerileri (2)	Adına tepki (2)	Sosyal duygusal beceriler (2)
	Çocuğun tavrı (2)	Küçük kas becerileri (2)	Göz teması (2)
	Yönerge alma (1)	Yönerge alma (2)	Akademik beceriler (2)
	Sosyal gülümseme (1)	Duyusal hassasiyeti (2)	Görsel ve işitsel algı (1)
	Sözlü ve sözsüz davranışların uyumu (1)	Duygu durumu (1)	Davranış problemi (1)
		Anneden ayrılma (1)	Taklit becerisi (1)
		Sosyal uyum (1)	Parça bütün ilişkisi (1)
		Parmak ucu yürütme (1)	Duygu durumu (1)
		Yabancılarla etkileşimi (1)	Dikkati (1)
		Davranış problemleri (1)	Bakımvereniyle iletişim (1)
		Sıra bekleme becerisi (1)	Muhakeme becerileri (1)
	Sosyal Gülümseme (1)	Problem çözme becerileri (1) Davranış problemi (1)	
Değerlendirme Sonrası	Aileye öneriler verme (9)	Aileye bilgi verme (8)	Aileyi bilgi verme (5)
	Gelişim takibi (9)	Desteklenmesi gerekliyse yol haritası çizme (3)	Gerekli durumlarda yönlendirme (4)
	Gerekli durumlarda yönlendirme (7)	Aileye öneriler verme (2)	Değerlendirme raporu hazırlama (3)
	Değerlendirme raporu hazırlama (4)	Gerekli durumlarda yönlendirme (2)	Çalışma planı hazırlama (2)
	Aileye bilgi verme (2)	Gelişim takibi (2)	Aileye öneriler verme (2)
	Gelişim destek programı hazırlama (1)	Değerlendirme raporu hazırlama (2)	
	İzlem (1)	Aileden anamnez alma (1)	
	Aileden video ile geri dönüt alma (1)	Aileden video ile geri dönüt alma (1)	
Öğretmen görüşmesi (1)			

Tablo 5 incelendiğinde, Değerlendirme Süreci Alt Kategorisi'nde; "Gelişimsel değerlendirme aracı uygulama ve Oyun yoluyla gözlem yapma" kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Hastanede görev yapan Zerrin'in; "Gelişimsel envanterler uyguluyoruz. Oyun yoluyla değerlendireceğimiz ayrıca bir oda yok ama küçük bir köşemiz var, gözlemliyoruz odamızda, bu şekilde değerlendirip rapore ediyoruz" şeklindeki ifadeleri ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev alan

Aleyna'nın; "Çocuğu sınıfa, değerlendirme yapacağım yere yönlendiriyorum. Sonra halının üzerine çeşitli oyuncaklar koyuyorum. Aileye baştan çocuğun hangi tür oyuncakları sevdiğini ya da ne tarz oyunlar oynadığını soruyorum, ona göre oyun kuruyorum. Oyun üzerinden de aslında Denver'ı gerçekleştiriyorum" şeklindeki ifadeleri Değerlendirme Süreci Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

Değerlendirme Sürecinde Gözlemlenenler Alt Kategorisi'nde; "İletişim becerileri, Duyusal hassasiyeti, Dil gelişimi, Göz teması, Ortak dikkat sağlama, Oyun kurma becerileri, Taklit becerisi, Dikkati ve Yönerge alma" kodları dikkat çekmektedir. Özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Mısra'nın; "Ben çocuğu doğal hareketlerini izleyerek, örneğin konuşmasını değerlendirdiğim, sosyal uyumunu değerlendirdiğim, motor becerilerine baktığım bu alanlarla birlikte izlediğim en azından yaklaşık 15-20 dakikalık bir süreç geçirmeye çalışıyorum. Bazen işlevsel oyun oynayıp oynamadığına bakıyorum ya da eğer o hiçbir şeye yönelmiyorsa ben sunuyorum ve ortak dikkati, göz temasını yokluyorum veya parmak ucu yürümenin olup olmadığına bakıyorum..." ifadeleri Değerlendirme Sürecinde Gözlemlenenler Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

Değerlendirme Sonrası Alt Kategorisi'nde; "Aileye öneriler verme, Aileye bilgi verme, Gelişim takibi, Gerekli durumlarda yönlendirme ve Desteklenmesi gerekiyorsa yol haritası çizme" kodlarının öne çıktığı söylenebilir. Hastanede görev yapan Begüm'ün "...çocukla ilgili gelişimsel karar verilir. Desteğe ihtiyacı olan alanlar belirlenir, aileye öneriler verilir, özellikle ev destekli oyun önerileri, kitap önerileri verilir. Gelişimi destekleme önerileri verilir, sonrasında gerek duyduğunuz çocuklarda tekrar takip gerekiyorsa ya da işte özel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum diyelim ki gerekli birimlere yönlendirmeler yapılır" ifadeleri Değerlendirme Sonrası Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

### Gelişimsel Değerlendirmede Kullanılan Yöntem ve Teknikler Kategorisi

Gelişimsel Değerlendirmede Kullanılan Yöntem ve Teknikler Kategorisi; "Formel Yöntemler, İnförmel Yöntemler ve Değerlendirme Süresi" alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 6. Gelişimsel değerlendirilmede kullanılan yöntem ve teknikler kategorisi

GELİŞİMSSEL DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER KATEGORİSİ	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Formel Yöntemler		Denver (9)	Denver (9)
		AGTE (7)	AGTE (4)	AGTE (6)
		Objektif testler (6) (Peabody Kelime Testi, Burdon D2, Metropolitan, Frostig Görsel Algı)	Moxo Dikkat Testi (3)	GEÇDA (4)
		GEÇDA (3)		
		EGE (2)	GEÇDA (1)	Objektif testler (3)
		Objektif testler (6) (Peabody Kelime Testi, Burdon D2, Metropolitan, Frostig Görsel Algı)	Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği (1)	EGE (2)
		Otizm değerlendirme ölçeği (1) (CHAT, M-CHAT)	GOBDÖ-2-TV (1)	Marmara İlköğretime Hazır Oluş Testi (1)
		Öğrenme güçlüğü bataryası (1)	Objektif testler (1)	Erken Okuryazarlık Testi (1)
		GİDR (1)		Disleksi Eğitimsel Değerlendirme Envanteri (1)
İnförmel Yöntemler			Gözlem (6)	Gözlem (10)
		Görüşme (2)	GEDEP (1)	Özel eğitim ön değerlendirme formu (2)
		Öğretmen gözlemi- görüşmesi (1)		
		Resim analizi (1)		
Değerlendirme Süresi		20-30 dk (3)	15-20 dk (2)	35-60 dk (5)
		40 dk (3)	45-50 dk (2)	20-25 dk (2)
		30-60 dk (2)	40-80 dk (2)	10-15 dk (1)
		45-50 dk (1)	30-60 dk (1)	25-35 dk (1)
		50-60 dk (1)	45-60 dk (1)	30-35 dk (1)
			60 dk (1)	90 dk (1)

Tablo 6 incelendiğinde Formel Yöntemler Alt Kategorisi'nde; "Denver, AGTE, GEÇDA, Objektif testler ve Moxo Dikkat Testi" kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev alan Aliye'nin; "Standardize edilmiş araçları sıklıkla kullanıyorum. Piyasada bulunan hemen her testi kullanıyorum... GEÇDA, Denver, Moxo Dikkat Testi, Frosting Gelişimsel Görsel Algı Testi ve Marmara İlköğretime Hazır Bulunuşluk Testi gibi birçok farklı test kullanıyorum" ifadeleri Formel Yöntemler Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

İnformel Yöntemler Alt Kategorisi'nde; "Gözlem, Görüşme ve Özel eğitim ön değerlendirme formu" kodları öne çıkmaktadır. Hastanede görev yapan Deniz'in "Gelişimsel değerlendirme aracının dışında gözlemin çok kıymetli olduğunu düşünüyorum mesleğimizde. Çünkü sorduğumuz sorulara checklist gibi yaptığı davranışı gözleyip tik atmaktan ziyade orada bazen atipik davranışlar, çocuğun mimikleri, jestleri ya da hareketlilik durumu, verdiği sözsüz uyarılar, sözsüz tepkiler... Benim için bir değerlendirme envanteri de bizim gözlemimiz oluyor. Önce gözlem, sonra envanter ve mutlaka yapılması gereken bir şey" ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Değerlendirme Süresi Alt Kategorisi'nde; "20-30 dk, 40 dk, 35-60 dk" kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev alan Hatice'nin; "Ortamdan kaynaklı imkanlar çok kısıtlı. O gün çok hasta varsa yarım saatte bitirmek zorunda kalıyorum. Ama en az yarım saat sürüyor" ifadeleri Değerlendirme Süresi Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

### Değerlendirme Sürecinde Zorlanılan Konular Kategorisi

Değerlendirme Sürecinde Zorlanılan Konular Kategorisi; "Aileye İlişkin Problemler, Çalışma Şartlarına ve Ortamına İlişkin Problemler ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Problemler" alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 7. Değerlendirme sürecinde zorlanılan konular kategorisi

Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
Aileye İlişkin Problemler	Ailenin müdahale etmesi (4)	Ailenin müdahale etmesi (6)	Ailenin müdahale etmesi (3)
	Ailenin objektif cevap vermemesi (4)	Ailenin objektif cevap vermemesi (5)	Aileleri iş birliğine ikna etmede zorluk (3)
	Aileyi iş birliğine ikna etmede zorluk (1)	Aileyi iş birliğine ikna etmede zorluk (4)	Ailenin objektif cevap vermemesi (2)
	Mesleği tanıtmak zorunda kalmak (1)	Ailenin kaygılı olması (3) Ailenin çocuğa süreci anlatmamış olması (1)	Ailenin yüksek beklentileri (1)
Çalışma Şartlarına ve Ortamına İlişkin Problemler	Değerlendirmeye uygun ortamın sağlanmaması (8)	-	-
	Hasta yoğunluğu (5)	-	-
	Odayı dönüşümlü kullanma (2)	-	-
	Çocuk psikiyatristiyle uzlaşmama (2)	-	-
	Çocukların hastane ortamından korkması (1) Materyal eksikliği (1)	-	-
Değerlendirme Sürecine İlişkin Problemler	Kriz anlarında süreci yönetmekte zorluk (3)	Kriz anlarında süreci yönetmekte zorluk (6)	Kriz anlarında süreci yönetmekte zorluk (5)
	Çocuğun hareketli olması (2)	Çocukla iletişim kurmada zorluk (2)	Değerlendirme aracının yetersiz olması (2)
	Çocuğun dikkat süresinin kısa olması (2)	Değerlendirme aracının yetersiz olması (1)	Değerlendirme sırasını belirlemede zorluk (1)
	Çocuk psikiyatristinin değerlendirme sürecine müdahale etmesi (2)	-	Lisans eğitiminin yeterli olmaması (1)
	Küçük yaş grubunu değerlendirmekte zorluk (1)	-	-
	Göçmen çocuklarla tercüman eşliğinde değerlendirme yapmak (1) Zaman yönetiminde yaşanan zorluk (1)	-	-

Tablo 7 incelendiğinde, Aileye İlişkin Problemler Alt Kategorisi'nde; "Ailenin müdahale etmesi, Ailenin objektif cevap vermemesi, Aileyi iş birliğine ikna etmede zorluk ve Ailenin kaygılı olması"

kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev alan Hatice'nin; "Ailelerin müdahaleleri ve çocuğunu tanımaması en çok zorlanılan yer. Çocuk gün içinde ne yapıyor, kaç kelimesi var, bunları bazen bilmiyorlar. Bu durumda, değerlendirme zor oluyor" şeklindeki ifadeleri ve özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Mısra'nın; "Zorlandığım konu, aileleri ikna etme kısmı. Çocukla ilgili değil, aileyi o problem durumunun olduğuna ikna etme kısmı ve alacakları destekle ilgili yardıma yönlendirme kısmı. Çünkü özel eğitime de gitmesi gerekebilir" şeklindeki ifadeleri Aileye İlişkin Problemler Alt Kategorisi'ne örnek gösterilebilir.

Çalışma Şartlarına ve Ortamına İlişkin Problemler Alt Kategorisi'nin hastane grubunda "Değerlendirmeye uygun ortamın sağlanmaması ve Hasta yoğunluğu" kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev yapan Sümeyra'nın; "Hastanem şehir hastanesi ve çok büyük bir hastane olduğu için çok kalabalık olması bir dezavantaj. Bazen kapıda hasta birikiyor, içeride çocuğun dikkati dağılabiliyor" ifadeleri ve hastanede görev yapan Fatma'nın "Doktorlar test uygulayıcısı gibi görüyorlar ve buna hiçbir şekilde katılmıyorum. Denver uygula, bana gönder, ben gerekeni yaparım diye düşünüyorlar" ifadeleri Çalışma Şartlarına ve Ortamına İlişkin Problemler Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

Değerlendirme Sürecine İlişkin Problemler Alt Kategorisi'nde; "Kriz anlarında süreci yönetmekte zorluk ve Çocuğun hareketli olması" kodları öne çıkmaktadır. Hastanede görev alan Begüm'ün; "Bebek grubuyla çalıştığım zaman daha çok zorlandığımı hissediyorum. Gözlemlemek daha zor olabiliyor, uykulu, aç olabiliyor. Ne yapacağını bilemiyorsun. Aile başka bir gün gelmek, tekrar uğraşmak istemiyor. Mecbursun o an değerlendirmen gerekiyor. Aileyi de ikna edemiyorsun." şeklinde ifadeleri Değerlendirme Sürecine İlişkin Problemler Alt Kategorisi'ne örnek gösterilebilir.

### Gelişimsel Değerlendirme Sürecinde Çocuk ve Çocuk Katılımı Teması

Gelişimsel Değerlendirme Sürecinde Çocuk ve Çocuk Katılımı Teması; "Gelişimsel Değerlendirme Sürecinde Çocuk Katılımı, Değerlendirme Sürecinde Çocukların Katılımını Desteklemeye İlişkin Kullanılan Yöntemler, Çocuk Dostu Yöntem Kavramı ve Kullanımı ve Çocukları Sürece Dahil Etmeye İlişkin Bilgi Edinme" kategorilerinden oluşmaktadır.

### Gelişimsel Değerlendirme Sürecinde Çocuk Katılımı Kategorisi

Gelişimsel Değerlendirme Sürecinde Çocuk Katılımı Kategorisi; "Alan Yazınına Uyumlu Tanımlama, İletişim Süreci Olarak Tanımlama, Faydaları, Katılımın Önündeki Engeller, Yetişkinin Bakış Açısı ve Süreçteki Rolü" alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 8. Gelişimsel değerlendirme sürecinde çocuk katılımı kategorisi

GELİŞİMSEL DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİNDE ÇOCUK KATILIMI KATEGORİSİ	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Alan Yazınla Uyumlu Tanımlama	Çocuk odaklı olmak (2)	Birey olarak görmek (2)	Çocuğun istekli olması (3)
		Çocuğu sürece dahil etmek (2)	Çocuğun hakkı (1)	Çocuk odaklı olmak (1)
		Çocuğun hakkı (1)	Çocuğun karar vermesi (1)	Çocuğu zorlamamak (1)
		Çocuğu dinlemek (1)	Çocuğun sınır koyma hakkı (1)	Bilgilendirme yapmak (1)
		Çocuğun yüksek yararı (1)	Çocuğu zorlamamak (1)	Çocuğa alan açmak (1)
		Birey olarak görmek (1)	İş birliği (1)	
			İstemezse saygı duymak (1)	
	İletişim Süreci Olarak Tanımlama	Oyun yoluyla çocukla iletişim kurmak (2)	Pozitif iletişimle yaklaşmak (3)	Çocuğun dilinden konuşmak (4)
		Çocukla iletişim kurmak (1)	Çocuk konuşabilmesine bağlı olması (2)	Çocuk kendini ifade edebilmesi (1)
		Etkileşim (1)	Çocuğun konuşması (1)	
		Oyun yoluyla iletişim kurmak (1)	Oyun yoluyla bağ kurmak (1)	
Faydaları	Çok önemli (4) Değerlendirmenin sağlıklı	Çok önemli (5) Değerlendirme sürecinin	Değerlendirmenin sağlıklı olması (3)	

	olması (2)	ilerlemesini sağlama (3)	
	Çocuğun sosyal gelişim düzeyini görebilmek (2)		
	Çocuk hakkında daha çok şey gözlemlemek (1)		
<b>Katılımın Önündeki Engeller</b>	Hastane ortamında çocuğun katılımının zor olması (2)	Çocuğun özel gereksinimi (2)	Çocuğun aile zoruyla gelmesi (1)
	Ailenin müdahalesi (1)	Ailenin müdahalesi (1)	Çocuk ailenin yanında gerçek katılımını gösterememesi (1)
		Değerlendirme araçlarının sınav gibi olması (1)	
<b>Yetişkinin Bakış Açısı ve Süreçteki Rolü</b>	Mümkün (4)	Her zaman mümkün değil (3)	Mümkün (4)
	Çocuğa güvende hissedeceği ortam yaratılmalı (3)	Güvenli bağ kurarak (3)	Çocuğa uygun ortam sağlamak (3)
	Her zaman mümkün değil (2)	Mümkün (2)	Kızlar daha katılıma istekli (1)
	Fikirlerine ve kendisine değer verdiğini hissettirerek (1)	Ailelerin yaklaşımı (1)	Normal gelişim gösteren çocukların daha istekli olması (1)
	Çocuğun katılımını sağlamak bize bağlı (1)	İstemezse saygı duymak (1)	Güvenli ortam yaratmak (1)
	Ailenin çocuğa tutumu önemli (1)		

Tablo 8 incelendiğinde Alan Yazınla Uyumlu Tanımlama Alt Kategorisi’nde; “Çocuk odaklı olmak, Çocuğu sürece dahil etmek ve Çocuğun istekli olması” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev alan Seda çocuk katılımını; “Çocuğun yüksek yararını gözettiğimiz, çocuk için en uygun olan, onun yararına olan yöntemleri tercih etmektir” şeklinde ve özel çocuk gelişim merkezinde görev alan Meral ise çocuk katılımını; “Çocuk haklarını göz önüne alırsak çocuk katılımı olmadan, zorlandığında yapılacak bir şeyin faydası olmaz zaten ki süreci de sonucu da etkiliyor” şeklinde ifade etmiştir.

İletişim Süreci Olarak Tanımlama Alt Kategorisi’nde; “Çocuğun dilinden konuşmak, Pozitif iletişimle yaklaşmak ve Oyun yoluyla çocukla iletişim kurmak” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan Sinem’in; “Bence çocuğun dilinden konuşabilesek ve zorlamazsak, sanki bu mecburi bir şeymiş gibi yansıtmazsak katılımı sağlayabiliriz.” ifadeleri “Çocuğun dilinden konuşmak” koduna örnek olarak gösterilebilir.

Çocuk Katılımının Faydaları Alt Kategorisi’nde; “Çocuğun sosyal gelişim düzeyini görebilmek, Değerlendirme sürecinin ilerlemesini sağlama ve Değerlendirmenin sağlıklı olması” kodları yer almaktadır. Örneğin hastanede görev yapan Meryem’in; “Çocuk katılım gösterdiğinde, daha fazla şey görebiliyoruz, gözlemleyebiliyoruz. Ama istemediği zamanlarda bir şeyleri görebilmemiz daha zor oluyor” ifadeleri Çocuk Katılımının Faydaları Alt Kategorisi’ne örnek olarak gösterilebilir.

Katılımın Önündeki Engeller Alt Kategorisi’nde; “Hastane ortamında çocuğun katılımını sağlamanın zor olması, Çocuğun özel gereksinimi ve Çocuğun aile zoruyla gelmesi” kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Örneğin hastanede görev yapan Begüm’ün; “Çocuk için hastane eşittir acı, kan vermek gibi olumsuz şeyleri yansıtır. Ağlamaya başlıyor, katılmak istemiyor” ifadeleri Katılımın Önündeki Engeller Alt Kategorisi’ne örnek olarak gösterilebilir.

Yetişkin Bakış Açısı ve Süreçteki Rolü Alt Kategorisi “Mümkün, Çocuğa güvende hissedeceği ortam yaratılmalı, Her zaman mümkün değil, Güvenli bağ kurarak, Çocuğa uygun ortam sağlamak,” kodları dikkat çekmektedir. Örneğin hastanede görev yapan Sümeyra’nın; katılımın sağlanabilmesi için “Çocuğa güvende hissedeceği ortam yaratılması” gerektiğine ilişkin görüşlerini “Önce anneyle babayla iletişim kuruyorum. Eğer anne baba açık bir şekilde konuşursa, çocuk kendini güvende hiss ediyor, mutlaka katılım sağlıyor” şeklinde ifade etmiştir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan Sinem’in; “Eğer çocuğun dilinden konuşabilesek ve zorlamazsak, sanki bu mecburi bir şeymiş gibi yansıtmazsak, güveneceği uygun bir ortam yansıtırsak katılımı sağlayabiliriz” ifadeleri, Yetişkin Bakış Açısı ve Süreçteki Rolü Alt Kategorisi’ne örnek olarak gösterilebilir.

## Değerlendirme Sürecine Çocukların Katılımını Desteklemeye İlişkin Kullanılan Yöntemler Kategorisi

Değerlendirme Sürecine Çocukların Katılımını Desteklemeye İlişkin Kullanılan Yöntemler Kategorisi; “*Alternatif Yöntem Kullanma ve Ailenin Rolü, Süreci Erteleme ve Gözlem*” alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 9. Değerlendirme sürecine çocukların katılımını desteklemeye ilişkin kullanılan yöntemler kategorisi

DEĞERLENDİRME SÜRECİNE ÇOCUKLARIN KATILIMINI DESTEKLEMeye İLİŞKİN KULLANILAN YÖNTEMLER KATEGORİSİ	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Alternatif Yöntem Kullanma ve Ailenin Rolü	Aileyi dahil etme (5)	İlgisini çekebilecek materyallerden faydalanma (3)	Oyundan faydalanma (6)
Oyundan faydalanma (2)		Değerlendirme materyalleriyle ilgisi çekmeye çalışma (1)	Aileyi dahil etme (2)	İlgisini çekebilecek materyallerden faydalanma (4)
Değerlendirme materyalleriyle ilgisi çekmeye çalışma (1)		Duygusunu yönetmeyi öğrenmesi için desteklemek (1)	Değerlendirme materyalleriyle ilgisi çekmeye çalışma (1)	Çocuğun ilgisi çekebilecek şeyler hakkında ön bilgi alma (3)
Duygusu hakkında konuşma (1)		Etkileşim yoluyla (1)	Aileden video isteme (1)	Aileyi dahil etme (3)
Aileden video isteme (1)		Randevuyu ertelemek (6)	Randevuyu ertelemek (6)	Pekiştirme ve ödül sunma (2)
Randevuyu ertelemek (6)		Sakinleşmesini beklemek (2)	Zorlamamak (4)	Aileyi değerlendirmeye almama (1)
Ortama alışmasını sağlamak (2)		Çocuğun ortam ile ilgili düşüncesini öğrenmek (1)	Ortama alışmasını beklemek (3)	Aileyi müdahale etmemesi için uyarma (1)
Çocuğun ortam ile ilgili düşüncesini öğrenmek (1)		Neden katılmak istemediğini gözlemek (1)	Başka uzmana yönlendirmek (3)	Randevuyu ertelemek (7)
Neden katılmak istemediğini gözlemek (1)		Fırsat vermek (1)	Tekrar katılım göstermesi için desteklemek (1)	Zorlamamak (3)
Fırsat vermek (1)				Çocuğu anlamaya çalışmak (2)
Süreci Erteleme ve Gözlem				Gözlem yapma (2)
				Ortama alışmasını beklemek (1)

Tablo 9 incelendiğinde Alternatif Yöntem Kullanma ve Ailenin Rolü Alt Kategorisi’nde; “*Oyundan faydalanma, Aileyi dahil etme ve İlgisini çekebilecek oyuncaklardan faydalanma*” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan Nuriye’nin; “*Tamamen testten çıkararak oyun gözlemi yapıyorum. Gelişimsel becerilerini görebilmek için kendim oyuncak oynamaya başlıyorum. Oyuncaklarla dikkatini çekmeye çalışıyorum, ‘bana şu renkte olan topu getirir misin?’ gibi gelişimsel becerilerini oradan görüyorum*” ifadeleri Alternatif Yöntem Kullanma ve Ailenin Rolü Alt Kategorisi’ne örnek olarak gösterilebilir.

Süreci Erteleme ve Gözlem Alt Kategorisi’nde; “*Randevuyu ertelemek ve Zorlamamak*” kodlarının öne çıktığı görülmektedir. Örneğin hastanede görev yapan Hatice, gelişimsel değerlendirme sürecinde çocuklarla iş birliği yapamadıklarında randevuyu ertelediklerini, “*Bazen çok zor oluyor çocukları katabilmek. Özellikle hastane ortamında aşırı ağlama krizlerine girdiklerinde onları daha çok germemek adına randevuyu başka bir tarihe veriyorum, o krizden çıkmaları hastanede çok zor oluyor çünkü. Zaman problemi de var, normale dönmesi için yarım saat gerekiyor o da hastanede mümkün olmuyor*” şeklinde ifade etmişlerdir.

## Çocuk Dostu Yöntem Kavramı ve Kullanımı Kategorisi

Çocuk Dostu Yöntem Kavramı ve Kullanımı Kategorisi; “*Oyun ve Etkileşim Temelli, Çocuk Merkezli ve Hak Temelli, Çocuğa Zarar Vermeyen Yöntemler ve Faydalanma Durumu*” alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 10. Çocuk dostu yöntem kavramı ve kullanımı kategorisi

ÇOCUK DOSTU	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Oyun ve	Oyun-oyuncak kullanmak (7)	Oyun-oyuncak kullanmak (6)	Oyun-oyuncak kullanmak (2)

<b>Etkileşim Temelli</b>	Çocuğa değer vermek ve hissettirmek (2)	Pozitif iletişim (2)	İlgi çekici (2)
	Sevgi dilini kullanmak (2)	Etkileşim temelli (2)	Çocuğu anlamak (1)
	Yaratıcı şeyler bulmak (1)	Sıcak-sevecen (2)	Çocuğa eşlik etmek (1)
<b>Çocuk Merkezli ve Hak Temelli</b>	Çocuk odaklı olmak (3)	Çocuğun kendini güvende hissedeceği ortam yaratmak (6)	Çocuğun potansiyelini kabul etmek (5)
	Çocuğun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak (3)	Çocuğun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak (4)	Çocuğun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak (3)
	Çocuğun yüksek yararını gözetmek (2)	Çocuğun liderliğini takip etmek (3)	Çocuğun yüksek yararını gözetmek (2)
	Çocuğa uygun ortam sağlamak (1)	Çocuğun duygu ve düşüncelerini kabul etmek (2)	Çocuğun duygu ve düşüncelerini kabul etmek (1)
	Kendine güvenmesini sağlamak (1)	Çocuğun yaşı ve gelişim düzeyine uygun (2)	Çocuğun kendini rahatlatılabileceği ortam yaratmak (1)
	Çocuğun yaşı ve gelişimine uygun her şey (1)	Çocuğun bireysel özelliklerine önem veren (1)	Birey olarak kabul etmek (1)
	Çocuğa saygı duymak (1)	Çocuğa saygı duymak (1)	
	Çocuğun rehberliğine fırsat vermek (1)	Çocuğun potansiyelini yapamadıklarını kabul eden (1)	
	Çocuğun duygularını göz önünde bulunduran (1)	Çocuğa değer vermek (1)	
	<b>Çocuğa Zarar Vermeyen Yöntemler</b>	Katı olmamak (1)	Katı olmamak (2)
Çocukta travma yaratmadan destek olmak (1)		Çocuğa yıpratmamak (2)	Çocuğu zorlamamak (1)
Çocuğu zorlamamak (1)		Çocuğun etiketlememek (1)	
<b>Faydalanma Durumu</b>	Faydalanıyorum (7)	Faydalanıyorum (7)	Faydalanıyorum (4)
	Faydalanmaya çalışıyorum (2)	Faydalanmaya çalışıyorum (3)	Faydalanmaya çalışıyorum (3)
	Faydalanabildiğimi düşünmüyorum (1)		Zaman sıkıntısından dolayı faydalanamıyorum (2)
			Bazen faydalanıyorum (1)

Tablo 10 incelendiğinde Oyun ve Etkileşim Temelli Alt Kategorisi'nde; "Oyun-oyuncak kullanmak, Çocuğa değer vermek ve hissettirmek, Pozitif iletişim" kodları dikkat çekmektedir. Örneğin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan Aliye'nin; "Çocuğun ve oyunun merkeze alındığı tüm yöntemler bunun içine girebiliyor" ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Çocuk Merkezli ve Hak Temelli Alt Kategorisi'nde; "Çocuk odaklı olmak, Çocuğun kendini güvende hissedeceği ortam yaratmak, Çocuğun potansiyelini kabul etmek, Çocuğun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak" kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede çalışan Zerrin; "Konu çocuksa odak noktasına çocuğu koyup onun rehberliğinde ilerlemek gerekiyor. Yani bir değerlendirme yapıyorsak çocuğun rehberliğini istemeliyiz" ifadeleri ve özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Beyza'nın; "Çocuğa; sen bir bireysin, sana değer veriyorum, senin daha rahat hareket edebilmen için bir ortam sunuyorum noktası bence çocuk dostu hareket etmek. Çocuğun ihtiyacı olan aparatların konulması mesela sandalye olsun, çocuğun boyutuna göre bir şeylerin ayarlanması ve kendini güvende hissedebileceği ortam yaratmak" ifadeleri Çocuk Merkezli ve Hak Temelli Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

Çocuğa Zarar Vermeyen Yöntemler Alt Kategorisi'nde; "Katı olmamak, Çocuğu zorlamamak ve Çocuğu ağlatmamak" kodları öne çıkmaktadır. Örneğin özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Meral; çocuğu süreçte zorlamamak gerektiğine ve kontrolün çocukta olduğunu hissetmesi gerektiğine ilişkin görüşlerini "Çocuğun orada zorla tutulmadığını hissetmesi, yani kontrolün çocukta olduğunu bilmesi lazım. 'Ben orada zorla tutmuyorum' diye düşünmeli. En dikkat ettiğim yaklaşım belki de kontrolün çocukta olduğunu hissetmesi" şeklinde ifade etmiştir.

Faydalanma Durumu Alt Kategorisi'nde; "Faydalanıyorum, Faydalanmaya çalışıyorum ve Faydalanabildiğimi düşünmüyorum" kodları dikkat çekmektedir. Örneğin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan Nurten'in; "Bunları her zaman yapabileceğimi düşünmüyorum açıklığı. Çünkü bir yere bağlı olduğunuzda size verilen süre belli. O süreye bazen sığdırmanız gerekiyor değerlendirmeyi ki çok hızlı bir şekilde sonuç alalım, çok hızlı bir şekilde bir görüş belirtebilelim" ifadeleri Faydalanma Durumu Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

### Çocukları Sürece Dahil Etmeye İlişkin Bilgi Edinme Kategorisi

Çocukları Sürece Dahil Etmeye İlişkin Bilgi Edinme Kategorisi; “Eğitim Süreci, Meslek Hayatı ve Kişisel Çabalar” alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 11. Çocukları sürece dahil etmeye ilişkin bilgi edinme kategorisi

ÇOCUKLARI SÜRECE DAHİL ETMEYE İLİŞKİN BİLGİ EDİNME SÜRECİ KATEGORİSİ	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Eğitim Süreci		Eğitim hayatı (7)	Eğitim hayatı (6)
		Eğitim dönemindeki ve stajlardaki akademisyenler (4)	Eğitim dönemindeki ve stajlardaki akademisyenler (2)	Eğitim dönemindeki ve stajlardaki akademisyenler (3)
		Yapılan stajlar (3)	Yapılan stajlar (2)	Yapılan stajlar (3)
Meslek Hayatı		Deneyim (9)	Deneyim (5)	Deneyim (5)
		Meslektaşlar (4)	Aileler (2)	Çocukları gözlemleme (2)
		Diğer meslek grupları (1)	Meslektaşlar (1)	Diğer meslek grupları (1)
		Meslek adayları (1)	Diğer meslek grupları (1)	Hizmet içi eğitim (1)
Kişisel Çabalar		Kitaplar (7)	Eğitimler, seminer ve konferanslar (4)	Eğitimler, canlı yayınlar, videolar (5)
		Literatürdeki çalışmalar (4)	Literatürdeki çalışmalar (3)	Süpervizyon eğitimi (2)
		Eğitim, seminer ve konferanslar (1)	Kitaplar (3)	Kitaplar (2)
		Süpervizyon eğitimi (1)	Süpervizyon eğitimi (1)	Literatürdeki çalışmalar (2)
		Sosyal medya (1)	İnternet kaynakları (1)	

Tablo 11 incelendiğinde, Eğitim Süreci Alt Kategorisi’nde; “Eğitim hayatı, Eğitim dönemindeki ve stajlardaki akademisyenler ve Yapılan stajlar” kodları dikkat çekmektedir. Örneğin, özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Meral’in; “Tüm bilgilerim öncelikle lisans hayatımda başladı. Özellikle staj dönemini söylemem lazım. Çünkü orası bir şeyleri pratik ettiğimiz bir yerdi” ifadeleri Eğitim Süreci Alt Kategorisi’ne örnek olarak verilebilir.

Meslek Hayatı Alt Kategorisi’nde; “Deneyim, Meslektaşlar, Aileler ve Çocukları gözlemleme” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev yapan Deniz, çocukları sürece dahil etmeye ilişkin bilgi edinme sürecinde deneyimin yerinin büyük olduğunu; “Tamamını nerdeyse kendi deneyimlerimden edindim. 13 yıllık meslek hayatımda hep tek çalıştım. Çok okudum, literatür tabii ki de çok kıymetli bilgiler verir ama realitede çok fazla değişken olduğu için bunlar ancak yaşamla şekillenebiliyor. Fazla çocuk ve danışan görmek yelpazenizi çok genişletiyor” şeklinde ifade etmiştir.

Kişisel Çabalar Alt Kategorisi’nde; “Kitaplar, Literatürdeki çalışmalar, Eğitim, seminer ve konferanslar” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Kader görüşlerini; “Kitaplar, katıldığım seminerler, konferanslardan da birçok şey öğreniyorum. Yaptığım araştırmalarda makalelerden topladığım bilgiler doğrultusunda da gelişimime katkı sağlıyorum” şeklinde ifade etmiştir.

### Gelişimsel Değerlendirme Ortamı Teması

Gelişimsel Değerlendirme Ortamı Teması; “Gelişimsel Değerlendirmenin Yapıldığı Ortam ve Gelişimsel Değerlendirme Ortamına İlişkin Görüşler” kategorilerinden oluşmaktadır.

### Gelişimsel Değerlendirmenin Yapıldığı Ortam Kategorisi

Gelişimsel Değerlendirmenin Yapıldığı Ortam Kategorisi; “Fiziksel Ortam, Çocuğa İlişkin Materyaller ve Çocuk Gelişimciye İlişkin Materyaller” alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 12. Gelişimsel değerlendirme ortamı kategorisi

DEĞERLENDİRMEİN YAPILDIĞI ORTAM	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Fiziksel Ortam		Dönüşümlü kullanılan oda (4)	Sade-dikkat dağıtmayan (7)
		Sade-dikkat dağıtmayan (3)	Küçük bir oda (2)	Sınıf ortamı (6)
		Küçük bir oda (3)	Camın olduğu/aydınlık (2)	Çocuğa uyarlanmış ortam (3)

	Aydınlık, ferah (3)	Büyük/ferah bir oda (2)	Kapıda ailelerin görebileceği camlı odanın bulunduğu (1)
	Cam olmayan (3)	Yapılandırılmış (1)	Duvarda görseller bulunan (1)
	Paravanla ikiye bölünmüş oda (2)	Sıcak bir ortam (1)	
	Uyaranın çok olmadığı (2)	Oyuncaklarla dolu (1)	
	Sıcaklığın iyi ayarlandığı (1)		
	Güneş ışığı almayan (1)		
	Duvarda görseller bulunan (1)		
	Çocuğa uygun masa sandalyenin olmadığı (1)		
<b>Çocuğa İlişkin Materyaller</b>	Çocuğa uygun masa-sandalye (6)	Çocuğa uygun masa-sandalye (7)	Oyuncaklar (6)
	Bebek sedyesi (3)	Çocuk kitapları (6)	Çocuğa uygun masa-sandalye (2)
	Oyuncaklar (2)	Oyuncaklar (3)	Çocuklar için kağıt, kalem (1)
	Küçük sehpa (2)	Oyun halısı (2)	Beyaz tahta (1)
		Çocuk Masası (2)	
		Kum havuzu (1)	
		Floor time eşyaları (salıncak, kaydırak, çadır, top havuzu) (1)	
		Mat (1)	
		Çadır (1)	
		Regüle alanı (1)	
	Kırlent (1)		
<b>Çocuk Gelişimciye İlişkin Materyaller</b>	Çocuk gelişimcinin masa-sandalyesi (6)	Çocuk gelişimcinin masa-sandalyesi (7)	Dolap (4)
	Değerlendirme araç materyalleri (5)	Değerlendirme araç materyalleri (6)	Değerlendirme araç materyalleri (3)
	Koltuk (3)	Koltuk (3)	Masa-sandalye (2)
	Bilgisayar (2)	Kitaplık (2)	
	Yazıcı (1)	Dosyalar (1)	
	Dolap (1)	Sehpa (1)	

Tablo 12 incelendiğinde Fiziksel Ortam Alt Kategorisi'nde; “Dönüşümlü kullanılan oda, Küçük bir oda, Sade-Dikkat dağıtmayan ve Sınıf ortamı” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan Miray’ın; “Değerlendirmeyi sınıf ortamında yapıyoruz, olabildiğince sade ortamda olması önemli. Çocuğun dikkatini dağıtabilecek fotoğraf ve resimlerin duvarlarda asılı olmasını, oyuncakların göz önünde olmasını istemiyoruz” ifadeleri Fiziksel Ortam Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

Çocuğa İlişkin Materyaller Alt Kategorisi incelendiğinde; “Çocuğa uygun masa-sandalye, Oyuncaklar ve Çocuk kitapları” kodlarının dikkat çektiği söylenebilir. Örneğin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan Nurten’in; “Bir tane küçük masa bulunan, dikkatini minimum derecede dağıtacak ama ilgilenmesini de sağlayabileceği bir ortam” ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Çocuk Gelişimciye İlişkin Materyaller Alt Kategorisi'nde; “Çocuk gelişimcinin masa-sandalyesi, Değerlendirme araç materyalleri, Koltuk ve Dolap” kodları dikkat çekmektedir. Örneğin özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan İzel’in; “Ofis ortamında gerçekleştiriyoruz, test materyallerinin çocuğunun gözünün önünde olabileceği bir şekilde, masa, sandalye, test materyalleri ve dosyalar var” ifadeleri Çocuk Gelişimciye İlişkin Materyaller Alt Kategorisi'ne örnek olarak gösterilebilir.

### Gelişimsel Değerlendirme Ortamına İlişkin Görüşler Kategorisi

Gelişimsel Değerlendirme Ortamına İlişkin Görüşler Kategorisi; “Mevcut Durumun Avantajları, Mevcut Durumun Dezavantajları ve İdeal Ortama İlişkin Görüşler” alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Tablo 13. Gelişimsel değerlendirme ortamına ilişkin görüşler kategorisi

GELİŞİMSEL	Alt Kategoriler	Hastane (10)	Özel Çocuk Gelişim Merkezi (10)	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (10)
	Mevcut	Bireysel odaların olması (4)	Gözlem	yapılabilecek ayrı

Durumun Avantajları	odanın olması (4)	olması (4)
Çocuğa uygun masa sandalye olması (3)	Çocuğa uygun materyallerin olması (4)	Odanın aydınlık olması (3)
Sakin-sessiz olması (2)	Kendi isteklerine göre tasarlanmış olması (3)	Havalandırmasının iyi olması (3)
Havalanması ve temiz olması (1)	Çocuğun rahat hissedebileceği bir ortam olması (2)	Sade ve uyarının az olması (2)
Odanın geniş olması (1)	Dikkat dağıtmaması (2)	Çocuğun güvende hissetmesi (1)
Oyuncak-materyal olması (1)	Odanın geniş olması (1)	Çocuk ve ailenin beraber alınabilmesi (1)
Çocuk doktorlarının olduğu katta çalışmak (1)	Odanın aydınlık olması (1)	
	Oyun halısının olması (1)	
	Pencerenin olması (1)	
	Materyallere çocuğun kolay erişiminin olması (1)	
Değerlendirmeye uygun ortamın sağlanmaması (8)	Oyuncakların dikkat dağıtması (5)	Oyuncakların dikkat dağıtması (5)
Oyuncakların dikkat dağıtması (4)	Camın çok büyük olması (2)	Ses olması (2)
Ortamın havalanmaması (4)	Dışarıdan ses gelmesi (1)	Ailenin yanlarında olması (1)
Odayı dönüşümlü kullanmak (4)	Çocuğa uygun masa sandalyenin olmaması (1)	Çerçevelerin olması (1)
Pencere olmaması (4)		Halının olmaması (1)
Odanın ışık almaması (4)		Odanın geniş olmaması (1)
Materyal eksikliği (3)		Çocuğu tek bir ortamda görmek (1)
Odanın dar olması (3)		
Kapıda hasta birikmesi (2)		
Lavabo olmaması (2)		
Ses olması (2)		
Kalabalık olması (1)		
Çocuğa uygun masa sandalyenin olmaması (1)		
Çocuğu gözlemleyebilecek oyun odasının olmaması (1)		
Kapıda ekran olmaması (1)		
Çocukların hastane ortamından korkması (1)		
Hastanelerin çocuk dostu olmaması (1)		
Materyal eksikliği (1)		
Sade ve uyarının az olduğu (9)	Sade ve uyarının az olduğu (8)	Çocuğa uygun eşyaların olduğu (5)
Daha çok materyalin olduğu (7)	Çocuğa uygun eşyaların olduğu (3)	Daha az yapılandırılmış (3)
Çocuğa uygun eşyaların olduğu (7)	Her yaş grubuna uygun oyuncak-materyalin olduğu (3)	Aydınlatmanın yeterli olduğu (3)
Ses yalıtımının olduğu (5)	İç içe geçen odalarla çocuğu ayrı odada gözlemlenebildiği (2)	Çocuğun ilgisini çekecek materyallerin olduğu (2)
Güneş ışığının olduğu (5)	Duyusal materyallerin olduğu (2)	Sıcaklığın uygun olduğu (2)
Çocuğun rahat hareket edebileceği (3)	Materyallerin kaliteli malzemeden yapıldığı (2)	Odanın genişliğinin yeterli olduğu (2)
Havalandırmanın iyi olduğu (3)	Oyun odasının olduğu (2)	Ofis ortamının olduğu (2)
Oyun odasının olduğu (3)	Ses yalıtımının olduğu (2)	Sadece gelişimsel değerlendirme materyallerinin bulunduğu (1)
İç içe geçen odalarla çocuğu ayrı odada gözlemlenebildiği (3)	Çocukların rahat hareket edebileceği (1)	Aile ile çocuğun bir arada alınabileceği (1)
Halının olduğu (2)	Havalandırmanın iyi olduğu (1)	Havalandırmanın olduğu (1)
Her yaş grubuna uygun oyuncağın olduğu (2)	İhtiyaca göre uyarlanabilen (1)	Tehlikelere karşı tedbir alınmış olan (1)
Çocuğa ve aileye güven veren bir ortamın olduğu (2)	Aydınlatmanın yeterli olduğu (1)	Ailenin ayrı bir camekan kısmında gözlemleyebildiği (1)
Gözlem aynasının olduğu (2)	Güvenli bir ortamın sağlandığı (1)	Matın olduğu (1)
Multidisipliner yaklaşımın kullanılabilirdiği (1)		Çocuğun tanı grubuna uygun ortam (1)
Çocuğun ilgisini çekici olması (1)		
Renkli bir ortamın olduğu (1)		

Tablo 13 incelendiğinde, Mevcut Durumun Avantajları Alt Kategorisi'nde; "Bireysel odaların olması, Çocuğa uygun masa-sandalye olması, Gözlem yapılabilecek ayrı odanın olması, Çocuğa uygun materyallerin olması ve Kendi isteklerine göre dizayn edilmiş olması" kodları dikkat çekmektedir. Örneğin özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan Beyza'nın; "Kendi ofisimi kurduğum için çocuğu değerlendirdiğim ortam açısından yeterli bir alan var. Ayrı bir değerlendirme yaptığım, çocukların oyunlarını gözlemlediğim boş bir oda var. Benim farklı bir odanın olması büyük avantaj" ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Mevcut Durumun Dezavantajları Alt Kategorisi incelendiğinde; “Değerlendirmeye uygun ortamın sağlanamaması, Oyuncakların dikkat dağıtması, Ortamın havalanmaması ve Odayı dönüşümlü kullanmak” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev yapan Hatice’nin; “Odanın sabit bir kişide olmaması, ortak kullanım alanı olması çocuklar geldiğinde de değişkenlik yaratıyor ve yeterince materyal yok. Çocuğun oyun üretebileceği kısıtlı bir imkân oluyor” ifadeleri Mevcut Durumun Dezavantajları Alt Kategorisi’ne örnek olarak verilebilir.

İdeal Ortama İlişkin Görüşler Alt Kategorisi; “Sade ve uyarının az olduğu, Daha çok materyalin olduğu, Çocuğa uygun eşyaların olduğu, Ses yalıtımının olduğu, Güneş ışığı olduğu, Havalandırmanın iyi olduğu, Oyun odasının olduğu, İç içe geçen odalarla çocuğu ayrı odada gözlemlenebildiği ve Daha az yapılandırılmış bir odanın olduğu” kodları öne çıkmaktadır. Örneğin hastanede görev alan Deniz ideal ortama ilişkin görüşlerini; “Gelişimsel pediatriinin kullandığı oda için de ekstra bir oda ve aynalı bir kısım var gelişimsel değerlendirme için. İç kısma geçip ailenin de izlemesi sağlanabiliyor... mesela onlardan izole bir bölüme geçtiğimiz zaman çocuk rahatlar, aile aynı zamanda gözlem yapabilir...” şeklinde, özel çocuk gelişim merkezinde görev alan Beyza ise düşüncelerini; “İhtiyaca göre de rahatlıkla şekillendirilen bir ortam olmalı bence. Çünkü gelen çocuğu ortama adapte etmeye çalışmanız gerek. Yürüyemeyen bir çocuk geldiğini düşünün, bir şekilde ortamı ona göre uydurmak zorundasınız” şeklinde ifade etmiştir.

## TARTIŞMA

Bu araştırmada; hastanede, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve özel çocuk gelişimi merkezinde görev yapan çocuk gelişimcilerin, gelişimsel değerlendirme ortamlarına ilişkin görüşlerinin, gelişimsel değerlendirme süreçlerine ilişkin dikkat ettikleri noktaların ve değerlendirme sürecine çocukları nasıl dâhil ettiklerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya katılan çocuk gelişimcilere ailelerin başvuru sebepleri sorulduğunda, ailelerin hastane ve çocuk gelişim merkezinde görev yapan çocuk gelişimcilere; gelişimsel değerlendirme ve izlem süreçlerine ilişkin başvurdukları görülmektedir. Alan yazında ailelerin çocuk gelişimcilere başvurma sebepleri arasında, gelişimsel değerlendirme, izlem ve yönlendirme amacıyla başvurduklarına ilişkin araştırma bulguları bulunmaktadır ve bu araştırmaların büyük kısmı sağlık kurumlarında çalışan çocuk gelişimcilerle yapılmıştır (Altıparmak ve Hesapçioğlu, 2014; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014; Doğan ve Baykoç, 2015a; Doğan Keskin vd., 2017; Karaaslan vd., 2018; Münüklü, 2021; Sertdemir ve Çelik, 2024; Yılmaz Bursa, 2024). Ancak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan katılımcıların bu kategoriye ilişkin cevapları bulunmamaktadır. Bu durumun nedeni çocukların genellikle tanı aldıktan sonra özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine başvurmaları olarak açıklanabilir. Bunun yanı sıra Problem Durum ve Özel Gereksinim Şüphesi Alt Kategorisi’nde her üç grupta da ailelerin başvuru ve yönlendirilme sebeplerinin benzerlikler gösterdiği söylenebilir. Araştırmamızdaki çocuk gelişimciler ailelerin; gelişimsel gerilik, konuşma gecikmesi ya da davranış problemleri gibi bir problem durum, otizm şüphesi ya da dikkat eksikliği gibi bir özel gereksinim şüphesi ile başvurduklarını ifade etmişlerdir. Alan yazında ailelerin çocuk gelişimcilere başvuru sebeplerinin araştırıldığı çalışmalar incelendiğinde, ailelerin mevcut araştırma bulgularına benzer şekilde bir problem duruma ilişkin (Doğan ve Baykoç, 2015a; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014; Münüklü, 2021; Sertdemir ve Çelik, 2024; Yılmaz Bursa, 2024), dil konuşma bozukluklarına ilişkin (Doğan ve Baykoç, 2015a; Münüklü, 2021; Sertdemir ve Çelik, 2024), Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) ve Otizm Spektrum Bozukluğu şüphelerine ilişkin (Münüklü, 2021; Yılmaz Bursa, 2024) olarak çocuk gelişimcilere başvurduklarına görülmektedir.

Çocuk gelişimciler değerlendirme sürecine geçmeden önce, çocuğun çocuk gelişim birimine yönlendirilme sebebine yönelik aileden ayrıntılı bilgi almalıdır. Alınan bu bilgiler çocuk ve aileye ilişkin ayrıntılı veri toplamayı içermektedir (Emre Bolatbaş, 2018, s.189; Emre Bolatbaş ve Yıldız Bıçakçı, 2018, s.122). Bu ayrıntılı bilginin alındığı anamnez süreçlerinde çocuğun mevcut durumuna ilişkin bilgi edinilmesi, gelişimsel değerlendirme süreçlerinde dikkat etmesi gereken noktaları işaret etmesi açısından da önemlidir. Araştırmaya katılan çocuk gelişimcilerin cevapları doğrultusunda oluşturulan Değerlendirme Öncesi ve Anamnez Alma Kategorisi’nde her üç gruptaki çocuk gelişimciler; ailelerden problem durum hakkında bilgi aldıklarını, problemin sıklığını ve ailenin problem duruma yönelik neler yaptığını sorduklarını ifade etmişlerdir. Bu

durum kapsamlı bir değerlendirme süreci için gerekli ön bilgiyi sağlayacaktır. Katılımcıların problem duruma, çocuğa ve aileye ilişkin ayrıntılı bilgi aldıklarını ifade etmeleri sevindiricidir. Ancak Çocuk Alt Kategorisi'nde, değerlendirme öncesi çocuğun rahatlamasına ve ortama alışmasına fırsat verdiğini söyleyen çocuk gelişimcilerin sayısının sınırlı olması dikkat çekicidir. Çocuğun gerçek performansını gösterebilmesi için değerlendirme sürecinde rahat edebildiği bir ortamda olması gerekmektedir. Bu amaçla aile görüşmesi sonrasında çocuğa, materyallerle oyun ortamı sunulmalı, ortama alışabilmesi için zaman tanınmalı ve bu süreçte aile ile etkileşimi gözlenmelidir. Bu sırada çocuk, göz teması, mimik, davranış, etkileşim, sözel ya da sözsüz ifade gibi yönlerden dikkatlice gözlemlenmelidir (Emre Bolatbaş, 2018, s.188). Sağlıklı bir değerlendirme ancak bu koşulların sağlanmasıyla mümkün olabilecektir.

Aile görüşmesi gerçekleşip çocuk ve aileye ilişkin bilgiler edindikten sonra sıra değerlendirme hakkında bilgi verme sürecine gelmektedir. Değerlendirme Hakkında Bilgilendirme Süreci Kategorisi; "*Aileyi Bilgilendirme Süreci ve Çocuğu Bilgilendirme Süreci*" alt kategorilerinden oluşmaktadır. Aileyi bilgilendirme sürecinde "*Gelişimsel Değerlendirme Hakkında Bilgi Verdiğini*" söyleyen çocuk gelişimcilerin sayısı dikkat çekicidir. Özellikle hastanede görev yapan çocuk gelişimciler yoğunluktan dolayı bilgilendirme yapmadığını belirtmişlerdir. Hatta bir çocuk gelişimcinin bu durumu "*Aile sormadan bilgi vermiyorum*" şeklinde ifade etmesi dikkate değerdir. Özel çocuk gelişim merkezinde çalışan iki çocuk gelişimci ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde değerlendirme öncesinde gelişimsel değerlendirme hakkında bilgi vermediğini ifade etmişlerdir. Ancak gelişimsel değerlendirme hakkında bilgi verilmemesi, değerlendirme sürecinde ailelerde kaygı oluşmasına yol açabilmektedir. Ailede oluşan kaygının çocuğa yansıma olasılığı dikkate alındığında, değerlendirme sürecinin olumsuz etkilenebileceği unutulmamalıdır. Katılımcılara çocuğu bilgilendirme sürecine ilişkin neler yaptıkları sorulduğunda genel olarak oyun oynayacaklarını söylediklerini ifade etmişlerdir. Değerlendirme hakkında bilgilendirme sürecini aile odaklı düşünen ve "*erken çocukluk döneminde bilgilendirme yapmayı gerekli görmediğini, bilgi vermediğini, 6 yaştan küçükse bilgi vermediğini, 3 yaştan önce bilgi vermediğini*" ifade eden çocuk gelişimcilerin olduğu da dikkat çekici bir diğer noktadır. Genel Yorum No.12 (BM ÇHK, 2009) çocuğun içinde bulunduğu bütün ortamlarda, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun bir şekilde Şeffaf ve Bilgilendirici Niteliği ile tanımlanan bilgilendirilme hakkının olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak çocuk gelişimcilerin ifadeleri uygulamalarının, Şeffaf ve Bilgilendirici Niteliğini içermediğini düşündürmektedir. Genel Yorum No.12'nin (BM ÇHK, 2009) yanı sıra gelişimsel değerlendirmenin ilkelerinden biri çocukların sürece dahil edilmesidir. Çocuklar, kendi öğrenmelerinde aktif katılımcıdırlar. Bu nedenle, çocuklara kendi öğrenimlerinin değerlendirmelerine aktif olarak katkıda bulunma fırsatı verilmesi gerekmektedir. Çocukların kendi öğrenmelerini ve gelişimlerini anlamaları için onlarla konuşulmalı ve süreçlere ilişkin bilgilendirilmelidirler (National Council for Curriculum and Assessment [NCCA], 2008; Seitz ve Bartholomew, 2008).

Değerlendirme Süreci ve Sonrası Kategorisi incelendiğinde; katılımcılar değerlendirme aracı uyguladıklarını ve oyun yoluyla gözlem yaptıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklar oyun oynarken kendilerini daha güvende hissedeceğinden ve gelişimsel performanslarını sergilemeye daha açık olacaklarından, gelişimsel değerlendirme süreçlerinde oyun gözlemlerinin önemi unutulmamalıdır. Araştırma bulgularına benzer şekilde Taştepe ve Köksal Akyol'un (2014) çalışmasında, çocuk gelişimciler değerlendirme yöntemi olarak; oyun ve gelişimsel değerlendirme envanterlerini beraber uyguladıklarını ifade etmişlerdir. Yavuz ve Kahraman (2022) tarafından yapılan araştırmada da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan çocuk gelişimciler diğer meslek elemanlarından farklarını, oyun yoluyla iletişim kurmaları ve çocuklara bütünsel bir değerlendirme yapabilmeleri olarak belirtmişlerdir. Gelişimsel değerlendirme süreçlerinde standart testler tek başına kullanılmamalı, mutlaka çok boyutlu bir bakış açısıyla süreç yürütülmelidir. Çocuğun gelişimsel açıdan gerçek performansı ancak farklı değerlendirme yöntemlerinin bir arada kullanılması ile mümkün olabilecektir (Avcı vd., 2018, s.80). Katılımcılar, değerlendirme sürecinde standart testlerin yanında çocukların "*İletişim becerileri, Duyusal hassasiyeti, Göz teması, Ortak dikkat sağlama, Oyun kurma becerileri, Taklit becerisi, Dikkati ve Yönerge alma*" becerilerine de dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Bu ifadeler çocuk gelişimcilerin çocuğu çok boyutlu değerlendirdiklerini işaret etmesi bakımından önemli görülmektedir. Mesleki tanımlarına

uygun şekilde, değerlendirme sonrası süreçte; aileye öneriler verdiklerini, gelişim takibi yaptıklarını, gerekli durumlarda yönlendirme yaptıklarını, değerlendirme raporu hazırladıklarını ve desteklenmesi gerekiyorsa yol haritası çizdiklerini ifade etmişlerdir.

Çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme sürecinde kullandıkları yöntem ve teknikler incelendiğinde; *formel ve informal yöntemlere başvurdukları* ve genel olarak benzer değerlendirme araçlarını kullandıkları söylenebilir. *Kullanılan Formel yöntemler incelendiğinde her üç grubun da yoğun olarak “Denver, AGTE, GEÇDA, Objektif testler ve Moxo Dikkat Testi”* kullandıkları görülmektedir. Alan yazında çocuk gelişimcilerle yapılan diğer araştırma bulguları da benzerdir (Doğan ve Baykoç, 2015a; Sertdemir ve Çelik, 2024; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014).

Gelişimsel değerlendirme süreçlerinde kritik bir öneme sahip olan formel yöntemler, çocuk hakkında birçok bilgi verse de kapsamlı bir değerlendirme için çocuğa ilişkin daha fazla bilgiye ihtiyaç vardır. Gelişimsel değerlendirmenin temel ilkelerinden biri değerlendirme süreçlerinde çoklu yaklaşımların kullanılmasıdır. Çocuğun gerçek potansiyelinin belirlenebilmesi için gelişimsel değerlendirmede formel ve informal değerlendirme yöntemlerinin bir arada kullanılması gerekmektedir (Emre Bolatbaş, 2018, s.189). Mevcut araştırmadaki çocuk gelişimciler kullandıkları formel yöntemlerin yanı sıra gözlem ve görüşme gibi informal yöntemlere de başvurduklarını belirtmişlerdir. Her üç grupta da gözlem kodu bulunmakla birlikte, özel çocuk gelişim merkezinde görev alan çocuk gelişimcilerin formel yöntemlerin yanında daha çok materyale sahip olmalarından dolayı gelişimsel değerlendirme süreçlerinde informal yolları daha sık kullanabildiklerini ifade etmeleri dikkat çekicidir. Gelişimsel değerlendirme süreçlerinde çocuktan alınabilecek bilgileri ortaya çıkarmak için kullanılacak stratejiler, sadece standardize edilmiş değerlendirme testlerinden ibaret değildir. Formel değerlendirme araçlarıyla beraber gözlemsel veriler ve informal görevlerin kullanılması çocuğa ilişkin bilgi kaynaklarının çoğalmasını sağlayarak daha iyi bir değerlendirme fırsatı sunacaktır. Çocuklara ilişkin çok boyutlu veri toplamanın önemi göz önüne alındığında, çocuğun gelişimine ilişkin öğretmen görüşlerini aldığını belirten tek bir çocuk gelişimcinin olması da dikkate değer bulgular arasındadır.

Değerlendirme sürecinde her üç grupta da aileye ilişkin; *“Ailenin müdahale etmesi, Ailenin objektif cevap vermemesi, Aileyi iş birliğine ikna etmede zorluk ve Ailenin kaygılı olması”* konularında zorlanıldığı ifade edilmiştir. Aileye ilişkin zorlanılan konuların hepsi çocuk gelişimcilerin aşması gereken problemler olarak ifade edilebilir. Çünkü gelişimsel değerlendirme ve destek süreçleri; çocuk, aile, gelişim ve eğitimle ilgili bilgilerin toplandığı, sentezlendiği ve yorumlandığı birçok boyuttan oluşmaktadır. Dolayısıyla bu bilişenlerden biriyle yaşanan problem, bütün süreci etkileyebilir. Değerlendirme sürecini etkileyen durumlardan bir diğeri de çalışma şartları ve ortamına ilişkin yaşanan problemlerdir. Hastanede çalışan katılımcılar çalışma ortamlarının değerlendirme süreci üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir. Bu problemlerin başında *“Değerlendirmeye uygun ortamın sağlanmaması, Hasta yoğunluğu, Odayı dönüşümlü kullanma ve Materyal eksikliği”* ifadeleri gelmektedir. Çalışılan ortamın dezavantajları kategorisinde de ele alındığı üzere alan yazında hastanede çalışan çocuk gelişimcilerin çalışma ortamlarında iyileştirilmesi gereken birçok durum olduğu belirlenmiştir (Karaaslan vd., 2018; Münüklü, 2021; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014).

Çocuk gelişimciler değerlendirme sürecinde; *“Kriz anlarında süreci yönetmekte zorluk, Çocuk ile ortak dikkati sağlamada güçlük, Çocukla iletişim kurmada zorluk”* yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çocukla çalışan uzmanların gelişimsel değerlendirme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları kolaylıkla çözümlenmek için zaman yönetimi, esneklik ve pratik düşünme becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Avcı vd., 2018, s.75). Bu becerilerin deneyimle artması beklenmektedir. Nitekim değerlendirme süreçlerinde deneyimin rolünü araştırmaya katılan çocuk gelişimciler de sıklıkla ifade etmişlerdir. Turan ve Bülbün Aktı (2018, s.207), çeşitli nedenlerden dolayı bazı çocukların değerlendirilmesi zor olabileceğini ancak gerekli bilgilerin elde edilebilmesi için çocukla iletişim kurmanın ve çocuğun ortama uyumunu sağlamanın önemini unutulmaması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Gelişimsel değerlendirme süreçlerinde çocukların katılımı, çocuğa ilişkin çok boyutlu ve gerçekçi bir değerlendirme sağlamaktadır. Çocuk gelişimcilerin ifadeleri incelendiğinde, çocuğun gelişimsel

değerlendirme sürecine katılımına ilişkin alan yazınla uyumlu tanımlamalar yaptıkları, katılımı bir iletişim süreci olarak gördükleri ve katılımın faydalarına odaklandıkları söylenebilir. Ancak katılımın önünde bazı engeller olduğunu da ifade etmişlerdir. Hastane ortamı, çocuğun özel gereksinimli olması ya da ailelerin müdahaleleri bu engellerden bazılarıdır. Özellikle çocukların değerlendirme süreçlerine zorla getirilmesine ilişkin ifadeler dikkat çekicidir. Bu durum çocuğun katılım hakkının teslim edilmediğini işaret etmektedir. Çocuğun zorla getirildiği bir ortamda gerçek performansını sergilemesi mümkün olmadığından, gelişimsel değerlendirmenin geçerliliğinin etkilenebileceği aileye açıklanmalı ve değerlendirme sürecinin ertelenmesi değerlendirilmelidir. Çalışmaya katılan çocuk gelişimciler çocuğu iş birliğine ikna edemediği durumlarda randevuyu ertelediğini ifade etse de bazı çocuk gelişimcilerin randevuyu ertelemenin ve çocuğun katılımını sağlamanın her zaman mümkün olmadığını belirtmeleri düşündürücüdür. Ancak bir sonraki randevuda çocuğun hem çocuk gelişimciye tanıyarak geleceği hem de ailenin ve çocuk gelişimcinin katılımın Şeffaf ve Bilgilendirici Niteliği kapsamında (BM ÇHK, 2009) çocuğu bilgilendirmelerinin mümkün olacağı unutulmamalıdır. Böylece çocuğa özgü yollarla çocuğun ortama alışması ve çocuk gelişimciyle çocuk arasında bir etkileşim kurulması sağlanabilir.

Çocuk gelişimciler, değerlendirme sürecine çocukların katılımını desteklemeye ilişkin “*Alternatif Yöntem Kullanma ve Aileyi Sürece Dahil Etme ve Süreci Erteleme ve Gözlem*” gibi yöntemler kullandıklarını ifade etmişlerdir. Çocuklar, çocuk gelişimciyle ilk görüşmelerinde, iş birliği yapmak istemeyerek gelişimsel değerlendirme süreçlerine katılmayabilirler. Çocuğun ortama ve çocuk gelişimciye alışması için fırsatlar sunulması gerekmektedir. Bu süreçte çocuk gelişimciler oyun yoluyla iletişim kurmaya çalıştıklarını, ilgisini çekebilecek materyallerden faydalandıklarını belirtmişlerdir. Alan yazında da çocuklarla yapılan görüşmelerde, çocuklara oyun ortamı sağlanması ve çocuğun dikkatini çekecek materyallerin kullanılması önerilmektedir (Emre Bolatbaş ve Yıldız Bıçakçı, 2018, s.121). Böylece çocuk gelişimci, çocuğu gözlemlemek için farklı fırsatlar yakalamış olacak, gerekirse farklı stratejiler kullanabilecek ve değerlendirme süreçlerinde çocuğun iş birliği yapmasına ve katılım sağlamasına yardımcı olacaktır. Bu yöntemlere rağmen çocuklar katılım sağlamak istemediğinde ise süreci erteleme yoluna gittiklerini ifade etmişlerdir.

Çocuk dostu yöntem kavramı, çocuk katılımının sağlanabilmesi için ortamlar ve çalışma yöntemlerinin çocukların yeteneklerine göre düzenlenmesi olarak ifade edilmektedir (BM ÇHK, 2009). Araştırmadaki çocuk gelişimcilerin de çocuk dostu yöntemlere ilişkin tanımlamaların daha çok oyun ve oyuncak temelli olarak yaptıkları ve çocuğu merkeze alan süreçler olarak ifade ettikleri söylenebilir. Çocuğu merkeze alan yaklaşımlarda; çocuğun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamak, çocuğun kendini güvende hissedeceği ortam yaratmak, çocuğun potansiyelini, yapamadıklarını kabul etmek ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu tanımlamaların hepsinin Genel Yorum No.12’deki (BM ÇHK, 2009) çocuk dostu kavramı ile ilişkili olduğu söylenebilir. Alan yazında da çocuk gelişimcilerin oyun temelli iletişim kurabildiklerine ilişkin araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin Yavuz ve Kahraman (2022) tarafından yapılan araştırmada da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan çocuk gelişimciler diğer meslek elemanlarından farklarını, oyun yoluyla iletişim kurmaları ve çocuklara bütünsel bir değerlendirme yapabilmeleri olarak belirtmişlerdir. Çocuk dostu yöntemleri oyun temelli ve çocuk merkezli tanımlamalara ek olarak, çocuğu ağlatmayan, zorlamayan, yıpratmayan gibi ifadeler de kullanmışlardır. Ancak çocuk dostu yöntemlerden, zaman sıkıntısından dolayı her zaman faydalanamadığı söyleyen çocuk gelişimcileri olması dikkat çekicidir.

Çalışmamıza katılan çocuk gelişimciler çocukları sürece dahil etmeye ilişkin bilgilerini; eğitim süreçleri, meslek hayatları ve kişisel çabaları yoluyla edindiklerinden bahsetmişlerdir. Katılımcılar lisans eğitiminin katkılarının yadsınamayacağını belirtmenin yanı sıra sıklıkla deneyimin önemi de vurgulamışlardır. Ancak katılımcıların mesleki deneyimine bakıldığında, hastane ve özel çocuk gelişim merkezinde görev yapan katılımcıların aksine özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan bütün katılımcıların mesleki deneyimlerinin 1-5 yıl arası olduğu dikkat çekmektedir.

Çocuk gelişimciler, çocukların gelişim ihtiyaçlarına yönelik uygulamaların yapılabilmesi için farklı çalışma ortamlarında görev yapmaktadırlar. Yılmaz ve Yıldız Akkuş (2018, s. 138) çocuk gelişimi mesleğinin resmi bir görev tanımı olmasına rağmen, çocuk gelişimcilerin çalışma koşullarının çalıştıkları kurumun özelliğine göre değiştiğini ifade etmektedir. Özel çocuk gelişimi

merkezinde çalışan çocuk gelişimciler, değerlendirme ortamlarını kendileri tasarladıkları için birçok avantaj durum belirtmiş ve dezavantajlara ilişkin “*Oyuncakların dikkat dağıtması, Dışarıdan ses gelmesi*” gibi durumlardan bahsetmişlerdir. Ancak hastane ortamında çalışan çocuk gelişimcilerin değerlendirme ortamlarına ilişkin birçok dezavantaj ve problem durum belirttikleri söylenebilir. Alan yazında da benzer araştırma bulguları mevcuttur (Karaaslan vd., 2018; Münüklü, 2021; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014). Örneğin Münüklü (2021) tarafından yapılan araştırmada, hastanede çalışan çocuk gelişimciler fiziksel koşulların uygun olmadığını, materyal eksikliği yaşadıklarını vurgulamışlar ve gelişimsel değerlendirme yaptıkları odayı paylaşımlı kullandıklarını ifade etmişlerdir.

## SONUÇ

Hem hastanede hem özel danışmanlık merkezinde hem de özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan katılımcılar, çocukların başvuru nedenlerinin, gelişimsel değerlendirme süreçlerinde izledikleri yöntemlerin ve zorlandıkları konuların benzer olduğu söylenebilir. Ancak mevcut araştırma nitel araştırma deseninde yürütüldüğünden katılımcıların görüşleri ile sınırlı olduğu unutulmamalıdır. Katılımcıların gelişimsel değerlendirme süreçlerinde çocuk katılımına ve çocuk dostu yöntemlere bakış açılarının çoğunlukla çocuğun yüksek yararını gözettiği, çocuğun katılımını benimseyip önem verdikleri görülmekle beraber çalışma şartları ve zorlandıkları konulara bağlı olarak çocuğun katılım hakkını her zaman teslim edemediklerini belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan çocuk gelişimciler çocukları sürece dahil etmeye ilişkin edindikleri bilgilerde eğitim hayatlarının yanında mesleki deneyim ve kişisel çabaların önemini vurgulamışlardır. Bununla birlikte, gelişimsel değerlendirmenin yapıldığı ortamdaki fiziksel şartların avantajları ve dezavantajlarının, değerlendirmenin seyrinde rol oynadığını belirtmişlerdir. Gelişimsel değerlendirmenin daha sağlıklı gerçekleşmesi için çalışma ortamlarının iyileştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca gelişimsel değerlendirme süreçlerinde çocukların katılım hakkının gözetilmesi, çocuğun sürece aktif biçimde dâhil olmasını sağlayarak değerlendirme sürecinin seyrini olumlu etkilemektedir. Dolayısıyla gelişimsel değerlendirme sürecinin her anına çocuğun aktif katılımının sağlanması konusunda fırsat verilmesi gerekmektedir. Çalışmanın sonuçlarının çocuk gelişimi alanında çalışan ve bu alanda eğitim hayatına devam eden meslek adaylarına, çocuk gelişimcilerin gelişimsel değerlendirme süreçlerine ve bu süreçlerde çocuğun katılım hakkının teslim edilmesine rehberlik edeceği düşünülmektedir.

## KAYNAKLAR

- Akkaş, M., & Tozduman Yaralı, K. T. (2022). Bir devlet hastanesinde çocuk gelişimi birimine yönlendirilen konsültasyonların değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 135–148. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.952374>
- Altıparmak, F., & Hesapçioğlu, S. T. (2014). Muş Devlet Hastanesi çocuk gelişimi polikliniğine çocuk ergen ruh sağlığı ve hastalıkları polikliniğinden yönlendirilen çocuk ve ailelerinin hizmet alma nedenleri ve sağlanan hizmetlerin incelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 6–10.
- Avcı, N., Kunt, M., Somer Ölmez, B., & Kara Eren, C. (2018). Gelişimsel değerlendirme. P. Bayhan (Ed.), *Çocuk gelişimini değerlendirme yöntemleri ve değerlendirme sistemleri* (ss. 59–82). Hedef Yayıncılık.
- Aydos, S., & Çalış, E. S. (2021). Otizm spektrum bozukluğu öncesi ve sonrası tanı: Çocuk gelişimci bakış açısıyla bir inceleme. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 31–53. <https://doi.org/10.51536/tusbad.779103>
- Berk, L. E. (2015). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa* (A. Dönmez, Çev.; B. Onur, Yay. Haz.). İmge Kitabevi.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2009). *Çocuk haklarına dair sözleşme genel yorum No. 12: Çocuğun katılım hakkı*.
- Brewer, J. A. (2007). *Introduction to early childhood education: Preschool through primary grades*. Pearson Education.

- Cesur, E., & Köksal Akyol, A. (2018). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nda çocuk gelişimci olmak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 245–269.
- Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği. (2025, Şubat 1). *Çocuk gelişimci*. <https://cgeder.org/cgeder/cocuk-gelisimci/15>
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel araştırma yöntemleri: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.). Eğiten Kitap.
- ÇUÇEP. (2016). *Çocuk gelişimi ulusal çekirdek eğitim programı*. Yükseköğretim Kurulu. [http://www.yok.gov.tr/documents/10279/38058561/cocuk\\_gelisimi\\_cekirdek\\_egitim\\_programi.pdf](http://www.yok.gov.tr/documents/10279/38058561/cocuk_gelisimi_cekirdek_egitim_programi.pdf)
- Doğan Keskin, A., & Bayhan, N. P. (2020). Çocuk gelişiminin dünü, bugünü ve yarını. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 881–900. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043242>
- Doğan, A., & Baykoç, N. (2015a). Hastanede çocuk gelişimi birimine yönlendirilen çocukların değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 101–113.
- Doğan, A., & Baykoç, N. (2015b). Türkiye'de bulunan üniversitelerin lisans programlarının çocuk gelişimi açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- Doğan Keskin, A., & Karaaslan, B. T. (2021). Çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi ve özel gereksinim raporlarının düzenlenmesi sürecinde çocuk gelişimcinin rolü. *Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 54(3), 487–496. <https://doi.org/10.20492/aeahtd.795297>
- Doğan Keskin, A., Salık, H., Akbaş, A., Bayram, B., & Aral, N. (2017). Sağlık alanında görev yapan çocuk gelişimcilerin uygulamalarının incelenmesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(10), 198–206.
- Elibol, F., & Çakmak, A. (2018). Gelişimsel değerlendirme. P. Bayhan (Ed.), *Gelişimsel alanlara göre değerlendirmenin anlamı* (ss. 27–58). Hedef Yayıncılık.
- Ertem, İ., & Gök, C. G. (2005). Gelişimin değerlendirilmesi, izlenmesi ve desteklenmesi. İ. E. Öztürk (Ed.), *Gelişimsel pediatri* (ss. 111–130). Çocuk Hastalıkları Araştırma Vakfı.
- Emre Bolatbaş, D. (2018). Sağlık kuruluşlarında çocuk. P. Bayhan & İ. Artan (Eds.), *Kamu hastanelerinde çocuk gelişimci ve ekip çalışmaları 2* (ss. 185–197). Hedef Yayıncılık.
- Emre Bolatbaş, D., & Yıldız Bıçakçı, M. (2015). Bebeklik ve ilk çocukluk döneminde gelişimsel değerlendirme ve izlem. M. Y. Bıçakçı (Ed.), *Bebeklik ve ilk çocukluk döneminde (0–36 ay) gelişim* (ss. 143–174). Eğiten Kitap.
- Emre Bolatbaş, D., & Yıldız Bıçakçı, M. (2018). Gelişimsel değerlendirme. P. Bayhan (Ed.), *Çocuk gelişimini değerlendirmede biçimsel olmayan yöntemler* (ss. 103–135). Hedef Yayıncılık.
- Kaçmaz, C., Kay, M. A., Boğa, E., Temiz, A., Ayanoğlu, M., & Sağlam, M. (2021). Türkiye'de çocuk gelişimci olmak: Çalışma alanları, görev ve yetkileri. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 4(8), 117–133.
- Karaaslan, B. T., Taştepe, T., & Köksal Akyol, A. (2018). Hastanede görev yapan çocuk gelişimcilerin çalışma kapsam ve koşulları ile iş doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 15, 1–46.
- Korkmaz, H., & Kaptan, F. (2002). Fen eğitiminde öğrencilerin gelişimini değerlendirmek için portfolyo kullanımı üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 167–176.
- Letts, C. (2001). Speech and language therapy. In M. Kersner & J. Wright (Eds.), *Multicultural issues in assessment and management* (pp. 135–143). David Fulton Publishers.
- McAfee, O., & Leong, D. J. (2012). Neyi, niçin ve ne zaman değerlendiriyoruz? (S. Keleş, Çev.; B. İkinci, Çev. Ed.). *Erken çocukluk döneminde gelişim ve öğrenmenin değerlendirilmesi ve desteklenmesi* (ss. 29–46). Nobel Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. [http://orgm.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2020\\_06/24163215\\_ozel\\_egitim\\_yonetmeliği\\_son\\_hali.pdf](http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_egitim_yonetmeliği_son_hali.pdf)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2020). *Down sendromu, otizm ve diğer gelişim bozuklukları araştırma komisyonu raporu*. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/handle/11543/3136>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Akgül & A. Ersoy, Çev.). Pegem Akademi.

- Münüklü, G. (2021). *Hastanelerde çalışan çocuk gelişimcilerin çalışma ortamlarının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi.
- Seitz, H., & Bartholomew, C. (2008). Powerful portfolios for young children. *Early Childhood Education Journal*, 36, 63–68.
- Sertdemir, Ü., & Çelik, O. T. (2024). Hastanede çocuk gelişimi birimine yönlendirilen çocukların retrospektif incelenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 5(1), 23–27. <https://doi.org/10.61534/anatoljhr.1429484>
- Slentz, K. L. (2008). *A guide to assessment in early childhood: Washington State infancy to age eight*. Washington State Office of Superintendent of Public Instruction.
- Taştepe, T., & Köksal Akyol, A. (2014). Hastanelerde görev yapan çocuk gelişimcilerin çalışma ortamları ile mesleklerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 29–54.
- Tercan, H., & Yıldız Bıçakçı, M. (2016). Sağlık bilimlerinde transdisipliner yaklaşım içerisinde çocuk gelişimcinin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 157–168.
- The National Council for Curriculum and Assessment. (2008). *Supporting learning and development through assessment*. <https://www.ncca.ie>
- Turan, F., & Bülbün Aktı, B. (2018). Gelişimsel değerlendirme. P. Bayhan (Ed.), *İletişim, dil ve konuşma bozukluklarında değerlendirme* (ss. 197–209). Hedef Yayıncılık.
- Yavuz, E. C., & Kahraman, Ö. G. (2022). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çocuk gelişimci olmak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 811–840. <https://doi.org/10.33417/tsh.979999>
- Yılmaz Bursa, G. (2024). Çocuk değerlendirilmesinde kullanılan testler: Farklı birimlerde çalışan çocuk gelişimcilerin görüşlerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(2). <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1389914>
- Yılmaz, Y., & Yıldız Akkuş, S. (2018). Sağlık kuruluşlarında çocuk. P. Bayhan & İ. Artan (Eds.), *Türkiye’de sağlık kuruluşlarında çocuk gelişimci* (ss. 138–157). Hedef Yayıncılık.
- Yüzüğüldü, M. A. (2023). Down sendromlu çocukların gelişimsel özellikleri, rehabilitasyon imkânları ve ekip çalışmasında çocuk gelişimcinin rolü üzerine bir derleme. *Journal of Sustainable Education Studies*, 4(3), 232–242.

### Extended Abstract

Child development specialists are among the key professional groups actively involved in assessing and supporting children's development. It is suggested that ensuring the active participation of children in developmental assessment processes may significantly influence the quality and outcomes of these assessments. Upholding children's right to participation—one of their most fundamental rights—within developmental assessment processes not only ensures their active engagement but also facilitates the generation of more accurate and realistic evaluations of their developmental progress. In this context, it is crucial for professionals working with children to possess adequate knowledge and skills in developmental assessment, to select methods that align with the specific objectives of the assessment, and to adapt these methods to suit the needs of the process. Furthermore, conducting assessments in environments that are child-appropriate, employing child-friendly approaches that prioritize the best interests of the child, and integrating children's participation into every stage of the process are essential for achieving optimal outcomes. This study aims to examine how the environments in which child development specialists conduct developmental assessments influence the assessment process, the key factors they prioritize, and the strategies they employ to involve children in these processes. The study utilized a case study design, a qualitative research approach, and data were collected through semi-structured interviews. After obtaining the necessary Ethics Committee approval for the research, participants were included in the study based on the principle of voluntary participation. The snowball sampling method was employed to select the participants, comprising 30 child development specialists who graduated from the Faculty of Health Sciences at various universities. Among them, 10 specialists work in hospitals, 10 in private child development centers, and 10 in special education and rehabilitation centers. All participants actively conduct developmental assessments within their respective institutions. The data collected through interviews were analyzed using content analysis. Transcribed data were systematically reviewed to identify content, leading to the creation of potential categories, subcategories, and codes. The findings were organized under three main themes: "Developmental Assessment Process," "Child Participation in the Developmental Assessment Process," and "Developmental Assessment Environment." The analysis revealed several insights based on

information provided by the participating child development specialists. First, families seeking assistance from child development specialists in hospitals and counseling centers primarily did so for developmental evaluation and follow-up processes. Across all three groups, the reasons for family applications and referrals were found to be similar. However, the number of specialists who allowed children time to adapt to the environment during developmental evaluations was limited. Some specialists perceived the developmental evaluation process as family-oriented and, therefore, did not provide information directly to the child. Others cited their busy schedules as a reason for not adequately engaging with children during the evaluation process. The evaluation methods and techniques employed by the specialists were largely consistent, characterized by a multidimensional approach. These steps included providing recommendations to families, monitoring developmental progress, offering guidance when needed, preparing evaluation reports, and, if necessary, developing a roadmap for further actions. Additionally, all specialists reported gathering information from families regarding the child's problem, inquiring about the frequency of the issue, and exploring what actions the family had taken. Assessment tools were utilized alongside observational methods, often conducted through play. Key areas of focus during observations included communication skills, eye contact, joint attention, play skills, imitation abilities, attention span, and instruction-following skills. Challenges in the developmental assessment process were also noted. These challenges were linked to factors such as family dynamics, working conditions, and environmental constraints, all of which impacted the specialists' ability to conduct evaluations effectively. When the advantages and disadvantages of the environments in which developmental assessments were conducted were examined, it was found that child development specialists working in hospital settings highlighted several disadvantages and challenges. These included the lack of an appropriate environment for assessments, the presence of distracting toys, inadequate ventilation, and the need to share rooms alternately. In contrast, child development specialists working in private child development centers reported that environmental disadvantages were minimal. They noted the availability of individual rooms, separate observation spaces, child-appropriate materials, and the ability to design the environment according to their preferences. Despite these differences, the views of all child development specialists regarding the characteristics of an ideal developmental assessment environment were found to be largely similar. The specialists emphasized the need to improve working environments to ensure a healthier developmental assessment process. Their definitions of child participation in the developmental assessment process were consistent with the literature, viewing participation as a communication process. However, they also identified several barriers to achieving meaningful participation. While child-friendly methods were primarily described as play- and toy-based, as well as child-centered processes, specialists reported that these methods could not always be fully utilized. Notably, their definitions incorporated rights-based perspectives, such as being child-oriented, creating a safe environment for the child, recognizing the child's potential, and considering the child's interests, wishes, and needs. Additionally, specialists acknowledged the importance of child participation in the evaluation process. They stated that when a child was unwilling to participate, they employed alternative strategies, such as involving the family, using play, or trying to engage the child's interest. In cases where the child refused to participate entirely, they allowed time for the child to calm down and adjust to the environment or postponed the evaluation. The specialists also highlighted that their professional experiences and personal efforts significantly influenced their knowledge and practices regarding child participation. An examination of the studies in the literature, alongside the findings of this research, suggests that ensuring children's right to participation in developmental assessment processes significantly influences the trajectory of these processes by enabling children to play an active role. Moreover, it is emphasized that children should be provided with opportunities to actively participate at every stage of the developmental assessment process. The results of this study are expected to serve as a valuable guide for both prospective professionals in the field of child development and those currently pursuing education in this domain. Additionally, the findings aim to contribute to the developmental assessment practices of child development specialists by emphasizing the importance of ensuring children's right to participation throughout these processes. This research holds particular significance in its potential to guide child development professionals in adopting a rights-based approach to developmental assessment processes, thereby fostering a more inclusive and child-centered perspective.